

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Haridusinnovatsiooni õppekava

Riina Hunt

PÕHIKOOLI HOOLEKOGU ROLL HARIDUSASUTUSE EESTVEDAMISEL
JA SELLE ARENGUS

Magistritöö

Juhendaja: pedagoogika kandidaat Hasso Kukemelk

Tartu 2020

Resümee

Põhikooli hoolekogu roll haridusasutuse eestvedamisel ja selle arengus

Põhikooli hoolekogu liikmena on ette tulnud erinevaid situatsioone, kus pole päris selge, milline roll hoolekogul on täita haridusasutuse eestvedamisel ja arengus. Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kui palju täidavad põhikoolide hoolekogud neile seadusandluses määratud ülesandeid. Kui oluliseks peavad põhikoolide hoolekogud oma rolli haridusasutuste eestvedamisel ja arengus. Kuivõrd vajaksid hoolekogu liikmed koolitust, et töö hoolekogus oleks tõhus. Uurimuse läbiviimiseks kasutati kombineeritud meetodit kvalitatiivsest ja kvantitatiivset uurimisviisist. Analüüsi põhikoolide hoolekogude koosolekute protokolle ning kohalike omavalitsuste kehtestatud määrusi hoolekogu moodustamise korra ja töökorra kohta. Hoolekogu liikmete seas viidi läbi elektrooniline küsitlus. Andmete analüüsimiseks kasutati deduktiivset ja induktiivset meetodit. Uurimuse tulemusel selgus, et tõhusale ja järjepidevale põhikooli hoolekogu tööle aitab kaasa kooli pidaja kehtestatud määrus, kus ei ole piiranguid. Hoolekogud täidavad neile seadusandluses määratud ülesandeid, kuid nad vajaksid suuremat toetust haridusasutuse juhilt ja kooli pidajalt, et tagada hoolekogude tegevuses järjepidevus.

Märksõnad: põhikooli hoolekogu, hoolekogu liige, haridusasutuse juht, haridusasutus, kohalik omavalitsus, kooli pidaja, eestvedamine

Abstract

The role of the primary school board in the management and development of the educational institution

As a member of the board of trustees of an elementary school, various situations have arisen in which it is not entirely clear what role the board of trustees has to play in the management and development of an educational institution. The aim of the research was to find out to what extent the boards of trustees of basic schools perform the tasks assigned to them in the legislation. How important do the boards of trustees of basic schools consider their role in the leadership and development of educational institutions. To what extent would the members of the board of trustees need training in order for the work in the board of trustees to be effective. The study used a combined method of qualitative and quantitative research. As a member of the board of trustees of an elementary school, various situations have arisen in which it is not entirely clear what role the board of trustees has to play in the management and development of an educational institution. The aim of the research was to find out to what extent the boards of trustees of basic schools perform the tasks assigned to them in the legislation. How important do the boards of trustees of basic schools consider their role in the leadership and development of educational institutions. To what extent would the members of the board of trustees need training in order for the work in the board of trustees to be effective. The study used a combined method of qualitative and quantitative research. Analyses of the minutes of the meetings of the boards of trustees of primary schools and the local governments' regulations on the procedure for the formation of the board of trustees and how they should function, have been performed. An electronic survey was carried out among the members of the Board of Trustees. Deductive and inductive methods were used to analyse the data. As a result of the investigation, it became clear that the regulation, which is set by the school administrator and has no restrictions, contributes to the efficient and consistent work of the board of trustees of the primary school. The trustees perform the tasks assigned to them by law, but require more support from the head of the educational institution and the school operator to ensure the continuity of the trustee's activities.. An electronic survey was carried out among the members of the Board of Trustees. Deductive and inductive methods were used to analyse the data. As a result of the investigation, it became clear that the regulation, which is set by the school administrator and has no restrictions, contributes to the efficient and consistent work of the board of trustees of the primary school. The trustees

perform the tasks assigned to them by law, but require more support from the head of the educational institution and the school operator to ensure the continuity of the trustee's activities.

Keywords: basic school board of trustees, board member, the head of the educational institution, educational institution, municipality, school owner, leadership

Sisukord

Resümees	2
Sisukord	5
Sissejuhatus	6
1 Põhikooli hoolekogu roll eestvedamisel	8
1.1. Haridusasutuste hoolekogude kujunemisest läbi aja	8
1.1.1 Hoolekogu moodustamine	10
1.1.2 Hoolekogu ülesanded	12
1.2. Haridusasutuse eestvedamine ja areng	12
1.2.1. Põhikooli hoolekogu roll eestvedamisel ja arengus	14
2. Metoodika	15
2.1. Valimi kirjeldus	16
2.2. Andmete kogumine	18
2.3. Andmete analüüs	19
3. Tulemused	20
3.1. Põhikooli hoolekogu moodustamine	21
3.2. Põhikooli hoolekogu ülesanded	22
3.3. Põhikooli hoolekogu roll haridusasutuse eestvedamisel ja arengus	24
3.4. Hoolekogu liikmete koolitusvajadus	25
4. Arutelu	26
Tänuõnad	30
Autorsuse kinnitus	30
Kasutatud kirjandus	31
Kasutatud allikad. Kohalike omavalitsuste määrused uurimustöö dokumendianalüüsiks	36
Lisad	39

Sissejuhatus

Hoolekogu tegevusele on hakatud rohkem tähelepanu pöörama, sest nii mõnigi juhtum on läbi meediakajastuse jõudnud avalikkuse ette, kus hoolekogu ja kohaliku omavalitsuse vahel on mittemõistmine koolivõrgu korrastamise küsimustes (ERR, 2018) või haridusasutuse juhi tegevuse või tegevusetuse üle (ERR, 2019). Taolised konfliktid kogukonnas on viinud kollektiivse pöördumiseni „Anname kooli kogukonnale suuremad õigused“ (2020). Antud pöördumises tehakse Riigikogule ettepanek muuta põhikooli ja gümnaasiumiseadust, tuues sisse nõude, et direktori töölevõtmisel ja vallandamisel on vajalik kooli hoolekogu nõusolek (Anname kooli ..., 2020).

Hoolekogule on antud rida ülesandeid ning hoolekogu mõiste on läbi aegade muutunud, olles küll kuratoorium, hoolekogu, õpilaste vanemate esindus või lastevanemate komitee (Haav, 2004; Elango, 2010). Täna kannab ta hoolekogu nimetust. Ometi on hoolekogu ülesanded läbi aegade olnud üpris sarnased, aga ka erisustega, mida autor oma töös põgusalt puudutab. Kuidas tuleb hoolekogu oma ülesannetega täna toime? Kui palju ja kelle toetust hoolekogu liikmed vajaksid?

Autor lähtub enda üheteistkümnenda-aastasest kogemusest põhikooli hoolekogu liikmena. Aastatel 2008 kuni 2019 oli põhikool, mille hoolekogu liikmena sel perioodil kuuluti, suurtes muutustes. Kauaaegne ja suurte kogemustega direktor läks pensionile. Seni töötas kool pikaajaliste traditsioonide järgi ning töö hoolekogus oli lihtne. Suure osa tööst tegi ära direktor: koostas päevakorra, kutsus hoolekogu kokku, juhatas koosolekut ja aitas protokollid koostada. Sellise juhi käe all oli muretu hoolekogu töös osaleda. Järgmised koolijuhid soovisid uuendusi ja muudatusi, kuid põhjustasid sellega õpetajates ja lastevanemates vastuseisu. Hoolekogu liikmena ja hiljem hoolekogu esimehena tajus autor suuremat vastutust, mis tähendas hoolekogu senise töö ümberhindamist. Olukord oli päris keeruline, sest direktorid vahetusid pea iga kahe aasta tagant. Hoolekogu töös hakati enam tähelepanu pöörama seadusandlusele, mis korraldas hoolekogu tegevust ja ülesandeid (põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, 2010; „Riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord“, 2010). Kaduma hakkas järjepidevus ning ametisse valitud direktorid soovisid hoolekogult suuremat tuge kui seni.

Hoolekogusse valitakse esindajad õpetajate, õpilaste, lastevanemate, vilistlaste, kooli toetavate organisatsioonide seast ning koolipidaja määrab enda poolt samuti esindaja (põhikooli- ja ..., 2010), mis tähendab, et kõik hoolekogu liikmed ei pruugi teada ega tunda haridusvaldkonda. Seega on oluline väärtustada hoolekogu liikmete vabatahtlikku tööd.

Panustada tuleks ka hoolekogu liikmete arengusse, mis aitaks kaasa haridusasutuse juhi ja koolipidaja ühise visiooni loomisele. Sims on uurinud hoolekogu juhtimise parimaid tavasid, tuues välja koostöö ja visiooni loomise olulisuse kõigile osapooltele (Sims, 2017).

Haridusasutuse eestvedamisel on vajalik kõigi osapoolte koostöö, mis lähtuks Eesti elukestva õppe strateegiast, et kõigile Eesti inimestele luuakse tingimused õppimiseks kogu elukaare jooksul, et tagada eneseteostuse võimalused ühiskonnas ja isiklikus elus (Eesti elukestva..., 2014).

Hoolekogu pädevusi organisatsioonis on uuritud Ameerika Ühendriikides, 2012–2013 aastal viis National Association of Independent Schools (NAIS) läbi uuringu erakoolide seas, mille käigus uuriti koolijuhi ja hoolekogu rolli organisatsioonis ja selle eestvedamisel. Leiti, et hoolekogu on õppiv organisatsioon ning hoolekogu liikmete pädevused peavad koolikultuuri toetama (Baker, Campbell & Ostroff, 2016; Beard, 2017; Nõgu, 2013).

Hoolekogu mõju haridusasutusele on uuritud Eestiski. Leiti, et hoolekogude roll haridusasutuste arengus on erinev. Suuremat mõju kooliarengule täheldati väiksema õpilaste arvuga koolide puhul (Türk et al., 2011).

Antud töö uurib, mil määral tuleb haridusasutuste hoolekogusid võimendada, et nad tunneksid end võrdse partnerina koolile ja koolipidajale ning oleksid pädevad kooli arengut toetama.

1 Põhikooli hoolekogu roll eestvedamisel

1.1. Haridusasutuste hoolekogude kujunemisest läbi aja

Läbi aegade on haridusasutuste juhtimises osalenud erinevate koosseisude ja ülesannetega organisatsioonid. Eesti esimesed koolid loodi kloostrite juurde ning õppetööd korraldas vaimulikkond (Andresen, 1995, 11). Veel 1710. aastal kuulus kontroll koolide üle kirikuasutustele (Liim et al, 1999, 14). Eestimaa talurahvakoolid olid jätkuvalt mõisnike, pastorite ja rüütelkonna võimu all ning piirkonniti oli Eestimaa kubermangu koolivõrk 1842. aastal ebäühtlane (Laul, 1989, 353). Vaimulikud jagasid usuõpetust ja aadlikud olid talurahvale hariduse andmise vastu (Laul, 1989, 356). Oluline muutus toimus 19. veebruaril 1866. aastal, kui keiser kinnitas vallakogukonna seaduse, mis andis talurahvale õiguse kaasa rääkida koolielu korraldamisel (Elango, 2010, 98). Mõisnikud ei olnud enam kooli küsimustes otsustajad, nüüd otsustas vallavolikogu. Kogukonnaseaduse põhjal valiti talupoegade hulgast igasse valda koolivöörmünder ehk koolivanem, kelle ülesandeks oli lahendada kooliga seotud küsimusi ja jälgida koolikohustuse täitmist (Andresen, 1995, 106). Talupojad said osaleda keskastme ehk siis kreisi- ning kihelkonnakoolivalitsuse töös oma esindajate kaudu, kelleks olid koolivanem ehk koolivöörmünder, vallaametnik ja kirikuvöörmünder. Kihelkonnakoolivalitsuse ülesanne oli järgida kreisi- ja kihelkonnakoolivalitsuse korraldusi, et koolimajad oleksid korras, samuti jälgiti koolikohustuse täitmist (Elango, 2010, 122). Samal ajal loodi õigeusu talurahvakoolide juurde kihelkonna koolihoolekogud, mida kutsuti kihelkonna kuratooriumiks, kes korraldasid kooli kohapealset juhtimist ja järelevalvet (Elango, 2010, 125).

Maanõukogu võttis 1917. aasta oktoobris vastu „Koolihoolekogude ajutise korralduse“, mille järgi asutati koolihoolekogud esialgselt iga valla- ja linna alla kuuluva algkooli juurde järgmises koosseisus: üks kooliõpetajate esindaja, kaks lastevanemate esindajat ja kaks vallanõukogu või linnavolikogu esindajat. Hoolekogu liikmed valisid enda seast juhataja. Hoolekogude ülesandeks oli muretseda nende alla kuuluvate koolide heakäekäigu ja korra eest. Hoolekogu jälgis kooliskäimise kohustust, vastutas koolimaja korrashoidmise eest, korraldas laste tervise ja toiduolusid (öömajad, korterid, eine, mänguplatsid), kaugemal elavate laste vedu kooli, majanduslikult kehvemaid õpilasi aidati varustada riietega, jalanõudega, õppevahenditega jne. Hoolekogud esitasid oma ettepanekud kooliasjus valla haridusnõukogule või otse vallanõukogule (Maanõukogu protokoll nr55,11. oktoober 1917).

Asutav Kogu võttis 7. mail 1920. aastal vastu „Avalikkude algkoolide seaduse“ ning selles on hoolekogu koosseis, valimiste protseduur ja ülesanded täpsemalt ja põhjalikumalt sõnastatud. Hoolekogu koosseisu moodustasid kooli õpetajad, nende seas koolijuhataja, kohaliku kogukonnavalituse esindajad, lastevanemate esindajad, kooli toetajad esindajad ja kooliarst, kui oli olemas (Avalikkude algkoolide seadus, 1920). Antud seadus on võrdlemisi sarnane hetkel kehtivale põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele ning kuna antud töö keskendub hoolekogu tegevuse korraldamisele, siis siia sobiksid mõned näited 1920. aastal kehtinud seadusest, kus hoolekogu ülesandeks oli ettepanekute tegemine koolivalitsusele uute õppeainete või klasside avamiseks, õpetajate ja koolitöötajate ametisse määramisel või vabastamisel, kooli eelarve koostamise ja järelevalve korraldamine ning hoolekogu aastaaruande koostamine. Samas on olnud hoolekogu ülesandeks trahviraha määramine õpilase põhjuseta puudumise korral, vaesemate õpilaste varustamine õppevahenditega, riietega ja jalanõudega samuti kontrolliti koolis käimist (Avalikkude algkoolide seadus, 1920). Haav on uurinud Eesti koolisüsteemi mudeleid 20. sajandil ning on oma artiklis iseloomustanud Eesti koolisüsteemi mudeleid järgmiselt tabelis 1.

Tabel 1. Eesti koolisüsteemi mudelid (Haav, 2004).

Tasemed	EV 1918-1940	ENSV 1945-1991	EV 1992- ...
...	Juhataja	Direktor	Direktor
Kool	Pedagoogiline nõukogu	Õppenõukogu	Õppenõukogu
	Õpilaste omavalitsus	Õpilaskomitee	Õpilaste omavalitsus
	Hoolekogu	Lastevanemate komitee	Hoolekogu

Üldhariduskoolide hoolekogude töö muutus 1940. aastal, kui koolide juurde moodustati õpilaste vanemate esindus („Keskkoolide tegevuse korraldamise ajutine määrus“, 1940) ning 1941. aastal anti välja Hariduse Rahvakomissari poolt „Üldhariduslike koolide tegevuse korraldamise juhend“, kus lastevanemate esindus kandis juba uut nime – õpilaste vanemate komitee. Õpilaste vanemate komitee valiti iga aasta septembris ning komitee töötas direktori poolt kinnitatud plaani järgi. Õpilaste vanemate komitee ülesandeks oli „§ 22. (...) abistada kooli õppe-kasvatus ja koolivälises töös, tervishoidlikes ja majanduslikes üritusis ja süstemaatilise seose loomisel kooli ja perekonna vahel.“ (Üldhariduslike koolide tegevuse ..., 1941, 325). Samas määruses oli rahvahariduse osakonna ülesandeks organiseerida komiteede taseme tõstmiseks loenguid ja nõupidamisi komiteede liikmetele ning juhendada komiteesi

nende töö sisulises osas (Üldhariduslike koolide tegevuse ..., 1941). Lisaks oli võimalik komiteede spetsialiseerumine näiteks majanduse ala komitee, koolivälise töö komitee, õppekasvatustöö komitee. Komitee koosolekud kanti protokolliraamatusse (Üldhariduslike koolide tegevuse ..., 1941).

Eesti NSV Haridusministeeriumi kaheksaklassilise kooli põhimääruses räägitakse lastevanemate komiteest, kus „Lastevanemate komitee organiseerib lastevanemaid aktiivselt osa võtma kooli elust. Ta abistab kooli õppe- ja kasvatustöös, laste üldise koolikohustuse elluviimisel, õpilaste iseteenindamise, ühiskondlikult kasuliku ja klassivälise töö organiseerimisel, tervishoiualase töö läbiviimisel laste seas, pedagoogilise propaganda teostamisel elanikkonna hulgas ning kooli majandusliku ja õppetöö materiaalse baasi tugevdamisel.“ (Eesti NSV Haridusministeeriumi ..., 1960, 650).

Riigikogu võttis esmakordselt „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ vastu 15. septembril 1993. aastal. Aastate jooksul tuli seadust parandada ja täiendada ning uus seadus võeti vastu 09. juunil 2010. aastal (Valitsus kiitis heaks uue põhikooli- ja ..., 2009).

Järgnevalt tutvume tänapäeva hoolekogu ülesannete ja rollidega põhikoolis.

1.1.1 Hoolekogu moodustamine

Hoolekogu moodustamise nõue tuleneb seadusandlusest ning nii riik kui ka kohalik omavalitsus ehk kooli pidaja on kehtestanud hoolekogu moodustamiseks kindlad reeglid. Hoolekogu moodustamist reguleerib põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 73 lõige 2, kus kirjeldatakse, kes peavad hoolekogusse kuuluma. Põhikooli hoolekogusse kuuluvad kooli pidaja, õppenõukogu, vanemate, vilistlaste ning kooli toetavate organisatsioonide esindajad ning kui koolil on õpilasesindus, siis ka õpilasesinduse esindaja (põhikooli- ja ..., 2010). Kohaliku omavalitsuse ehk kooli pidaja esindaja määratakse volikogu poolt. Iga haridusasutuse hoolekogu koosseis kujuneb vastavalt haridusasutuse tegutsemise vormile. Ühe asutusena tegutseva põhikooli ja koolieelse lasteasutuse hoolekogu koosseisu kuulub kaks õppenõukogu esindajat, kellest üks esindab kooli ja teine lasteasutuse õpetajaid (põhikooli- ja ..., 2010). Lasteasutuse koosseisu võib kuuluda rohkem rühmi ning lastevanemate esindajad valitakse vastavalt kooli pidaja kehtestatud korrale, mille nõue tuleneb samuti põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest. Seega on jäetud võimalus igal kooli pidajal kehtestada hoolekogu moodustamise kord ja töökord vastavalt oma piirkonna tegelikule olukorrale (põhikooli- ja ..., 2010). Kooli pidajad on antud korra aluseks võtnud riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise korra ja töökorra (Riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord, 2010). Antud korra kohaselt on selles dokumendis

kirjeldatud lastevanemate esindajate, vilistlase ja kooli toetava organisatsiooni liikme valimiste korraldamist ning need tingimused on kohalikes omavalitsustes erinevad. Tutvutud 34 kooli pidaja poolt kehtestatud määrustega siis jäi enim silma vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide esindajate valimise korraldamise erinevus. Sellele on käesoleva aasta jaanuaris tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler, kes pöördus Tartu volikogu esimehe ja linnapea ehk kooli pidaja poole ettepanekuga kehtestada uus määrus nii, et see oleks põhiseadusega kooskõlas. Selgub, et kooli pidaja on oma määruks kehtestanud piiranguid, milleks põhikooli- ja gümnaasiumiseadus õigust ei anna (Madise, 2020). Üheks levinumaks piiranguks määrustes on, et vilistlaste esindaja esitatakse vilistlaste organisatsiooni või vilistlaskogu poolt juhul, kui vastav organisatsioon eksisteerib juriidiliselt. Seega võetakse paljudelt koolidelt võimalus vilistlasi hoolekogusse valida, sest puuduvad juriidilised vilistlasorganisatsioonid.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 73 lõike kaheksa järgi kehtib nõue, et hoolekogu koosseisu kuuluvate vanemate, vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide esindajad ei tohi kuuluda koolitöötajate hulka (2010). Kusjuures vanemate, vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide esindajad peavad moodustama enamuse hoolekogu koosseisust (põhikooli- ja..., 2010). Sarnaselt Eestile on Organisatsioon for Economic Co-operation and Development (OECD) raportite kohaselt kooli hoolekogud vs kooli nõukogud moodustatud Taanis, Inglismaal, Prantsusmaal, Koreas ja Sloveenias (Pont, Nusche & Moorman, 2008). Samuti Ameerika Ühendriikides, kus kooli hoolekogusid juhib National School Boards Association (NSBA). Ameerika Ühendriikide hoolekogud on moodustatud ühes ringkonnas mitme kooli peale (Mountford, 2004). Eesti kontekstis tähendaks see seda, et kohaliku omavalitsuse koolidel oleks ühine hoolekogu, kuid Ameerika Ühendriikide hoolekogude ülesanded ja rollid on võrreldavad teiste OECD riikidega (Pont, Nusche & Moorman, 2008). Hoolekogu koosseis moodustub erinevatest huvigruppidest, hoolekogusse kuulutakse sageli isiklikel põhjustel ning hoolekogud on 5–11 -liikmelised (Mountford, 2004). Kooli hoolekogu profiil on enamasti järgmine: enamus hoolekogu liikmetest on mehed, 40–59 aastased, kõrgharidusega. Töötavad haridusvaldkonnas, ettevõtluses, mittetulundus ühingutes ja meditsiinis. Enamasti on hoolekogu liige samas koolis õppiva lapse vanem ja kogukonna aktiivne liige ning kuulub hoolekogusse keskmiselt viis aastat (Hess & Meeks, 2010; Baker, Campbell & Ostroff, 2016; Beard, 2017).

Järgmises peatükis vaatleme hoolekogu ülesandeid ning võrdleme teistes riikides teostatud uuringute põhjal, mil määral hoolekogude ülesanded Eestiga võrreldes erinevad või sarnanevad.

1.1.2 Hoolekogu ülesanded

Hoolekogule on usaldatud rida ülesandeid, mis tulenevad samuti põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest ning kooli pidaja kehtestatud korrast. Hoolekogu võib ülesandeid saada ka otse koolilt, näiteks heategevusürituste läbiviimiseks või heakorratööde korraldamisel kooliterritooriumil (Baker, Campbell & Ostroff; 2016, Mountford, 2004).

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 73 kohaselt on hoolekogule omistatud rida ülesandeid, millega saab tutvuda lisas 1.

Kooli pidaja kehtestatud korrast on samuti põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevad ülesanded loetletud ning lähtutud on määrusest „Riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord“ (2010). Kooli pidaja võib oma määrukses sätestada hoolekogule veel ülesandeid ning need on kohalikes omavalitsustes erinevad. Sagedamini esineb hoolekogude tööplaani esitamise nõue iga õppeaasta alguses (Türi, 2018; Järva, 2018; Põhja-Sakala, 2018). Hoolekogud võivad olla kohustatud esitama õppeaasta jooksul tehtud tööde aruande lastevanemate koosolekul või aruanne avalikustatakse kooli kodulehel (Rapla, 2019; Järva, 2018; Põhja-Sakala, 2018). Lisaks ülesanded, mis tulenevad kooli traditsioonidest ja väärtustest ning need on kooliti väga erinevad. Kooli juhtkond otsustab, mil määral ta hoolekogu ja kooli kogukonda kaasata soovib. Autori enda kogemus pärineb Kärü Põhikooli hoolekogu tegevusest 2015. aastal, kui ühe õpilase ettepanekul korraldas hoolekogu heategevusliku kadrikarnevali, mille tulu kanti Eesti Vähihaigete Lastevanemate Liidule (Kärü Põhikooli hoolekogu koosoleku protokoll, 10. detsember 2015).

Enamike riikide koolides osaleb hoolekogu eelarve, personali ja õppetegevuse küsimustes. Harvadel juhtudel on hoolekogul kontrolliv funktsioon (Pont, Nusche & Moorman, 2008). Järgnev alapeatükk keskendub hoolekogu rollile haridusametuse eestvedamisel ja arengus.

1.2. Haridusametuse eestvedamine ja areng

Edukas kool vajab motiveeritud juhti, kes on valmis jagama oma eesmärgi laiemalt kooli personaliga, õpilastega, lastevanematega ja laiema üldsusega (Leithwood, 2012).

Haridusametuse juhi kompetentsimudeli järgi on maailma parim haridusametuse juht see, kes on 1) innovatsiooni juhtija; 2) meeskonna juhtija; 3) iga õpilase arengu toetaja; 4) tulemuspõhine juhtija; 5) eduloo tutvustaja (2016). Eduka koolijuhi eestvedamisel ja eeskujul

on positiivselt häälestatud ja motiveeritud kooli personal, õpilased ja lastevanemad (Rikkerink et al., 2016). Haridusasutuse eestvedamise olulisi aspekte on kirjeldatud mitmetes uuringutes ning välja on toodud eesmärgi seadmist, koostöö edendamist, väljakutsete ja võimaluste leidmist, selgemaid arusaamu rollidest (Leithwood & Riehl, 2003; Pont, Nusche & Moorman, 2008; Johnson, 2012).

Tabel 2. Eestvedamise kolm olulisemat aspekti (Leithwood & Riehl, 2003).

Suuniste seadmine	<ul style="list-style-type: none"> → Visiooni loomine. → Jagatud tähenduste loomine. → Ootused kvaliteedile ja suurele jõudlusele. → Eesmärkide täitmise soodustamine (koostöö edendamine). → Organisatsiooni tulemuslikkuse jälgimine. → Suhtlemine.
Inimeste arendamine	<ul style="list-style-type: none"> → Innustada intellektuaalset arengut. → Individuaalse toe pakkumine. → Sobiva eeskuju pakkumine
Organisatsiooni arendamine	<ul style="list-style-type: none"> → Koolikultuuri tugevdamine. → Organisatsiooni struktuuri muutmine. → Koostööprotsesside loomine. → Keskkonna haldamine.

Kooli juht, kes soovib oma kooli edasi viia, peab arvestama rahaliste, füüsiliste ja inimressurssidega, vanemate kaasamisega, õpetajate kvalifikatsiooni tõstmisega, kogukonna eesmärkide ja hariduspoliitikaga (Hallinger, 2018). Haridusasutuse juht otsustab, milline eestvedamisstiil sobib haridusasutuse arenguks kõige paremini. Hargreavers ja Harris on välja toonud oma artiklis neli komponenti, millele eestvedamine võiks tugineda. Need on eesmärgipärane unistamine, uuenduslike meetodite kasutamine, koostöö ja kogukonna tugevdamine, edu ja jätkusuutlikkuse tagamine (2015). Kõike eelnevat saab teha aga läbi planeerimise, arengukava ja erinevate tööplaanide koostamisega ja moodustades ja rakendades tööle erinevaid töörühmi ja meeskondi (Türk et al., 2011). Efektiivsed koolijuhid arendavad ka toetavate organisatsioonide juhtimist otsuste jagamise ning levitamise kaudu eesmärgiga luua head suhted kogukonnas, leides viise, kuidas peresid ja kogukonda kooli töösse rakendada, toetades nii õpilaste võimekust (Hitt & Meyers, 2018; Valk & Ress, 2016).

Kokkuvõtvalt saab öelda, et haridusasutuse juhil on hulgaliselt väljakutseid, millega iga päev tegeleda tuleb ning on oluline, et huvigrupid samuti juhti toetaksid.

Järgnevalt vaatleme hoolekogu rolli põhikooli eestvedamisel ja arengus teiste riikide praktikas.

1.2.1. Põhikooli hoolekogu roll eestvedamisel ja arengus

Enamikus OECD riikidest eksisteerivad hoolekogud, kuid neil on erinev ülesehitus ja erinevad rollid. Tegevusulatus võib olla lihtsalt arvamusi andes vähetähtsates küsimustes kuni kooli hariduspoliitika arendamiseni (Pont, Nusche & Moorman, 2008). Ühendkuningriigis on hoolekogu kui a) arutlev foorum, kus otsustab ja juhib direktor kui professionaalne juht; b) nõuandev roll, kus hoolekogu määratleb oma rolli, pakkudes erikomisjonile strateegiate ja poliitika kujundamist; c) juhtiva rolliga hoolekogu on määratletud kooli õigusliku vastutajana ja aruandekohustuslasena, missiooniga aidata kooli strateegilises arengus; d) eestseisuslik juhtimine, kus eestseisus võtab üldise vastutuse kooli juhtimise ja juhatamise eest. Koolijuht on eestseisuse liige ja eestseisus tegutseb korporatiivse üksusena. Päevakorda ja koosolekut juhib juhataja (Ranson et al., 2005).

Ameerika Ühendriikides läbi viidud uuringute põhjal on järeldatud, et hoolekogude kaasamine haridusasutuse eestvedamisse on erineva tähtsusega ja hoolekogu tööd on peetud sümboolseks (Adamson, 2011; Beard, 2017; Sims, 2017). Samas Shober ja Hartney on leidnud, et hoolekogu liikmetel on hea ülevaade kooli piirkonna kohta ning neil on huvi ja head teadmised kooli rahastuse, õpetajate töötasu, palgaläbirääkimiste ja klassi suuruse küsimustes, kuid puudub üksmeel, milliseid eesmärke seada prioriteediks (2014). Hoolekogu saab kõige enam kaasa rääkida eelarve, personali küsimustes ja kooli arengukava koostamisel. Ford ja Ihrke leiavad, et kooli hoolekogude eestvedamine mõjutab kogukondade toimimist, ja mis veelgi olulisem, on konkreetseid valdkondi, kus hoolekogu liikmed soovivad parandada haridusasutuste akadeemilisi tulemusi ning peaksid keskenduma oma eestvedamise oskustele (2016). Nendeks valdkondadeks on visiooni kujundamine, standardite loomine, hindamise kujundamine, vastutuse võtmine, juhendumine hariduspoliitikast, ühesugune arusaamine haridusasutuse väärtustest ja kultuurist, koostöö ja kogukonna kaasamine ning hoolekogu liikmete eneseareng (Ford & Ihrke, 2016).

Hoolekogu liikmetele võimaldatakse Ameerika Ühendriikides koolitusi riiklike hoolekogude ühenduste kaudu, veel korraldab kohalik ringkond hoolekogu liikmetele seminare ja teabepäevi. Lisaks on igal hoolekogu liikmel võimalus valida spetsialiseerumisega koolitusi, nagu näiteks rahastus ja eelarve, õpilaste saavutuste küsimuses ning õigus- ja

poliitikaküsimustes, samas soovitakse rohkem teavet hoolekogu rollide ja vastutuse osas (Hess & Meeks, 2010). Kuna koolituse ja enesearengu võimalusi on palju, siis tihti ei teata, kas koolitused on kvaliteetsed ning enamik hoolekogu liikmeid koolitab ennast ise läbi praktika, mis suurendab hoolekogu liikme võimekust. Paraku on sellel ka oluline puudus, sest hoolekogu koosseisude valimised toimuvad liiga tihti, mis nõrgestavad hoolekogude tööd ja eesmärkide täitmist (Shober & Hartney, 2014).

Kokkuvõtvalt selgub uuringust, et hoolekogu koosseisu kuuluvad inimesed erinevatest valdkondadest ja sageli kuulutakse hoolekogusse isiklikel põhjustel. Hoolekogule on seadusandlusest tulenevalt määratud mitmeid ülesandeid, kuid sagedamini tegeletakse haridusasutuse eelarve, personali ja õpetegevuse küsimustega. Haridusasutuse eestvedamisel ja arengus on oluline roll juhil, sest tema määrata on, milline eestvedamisstiil sobib haridusasutuse arengule kõige paremini.

Tuginedes eelnenule, on käesoleva uurimuse eesmärk välja selgitada, milline on hoolekogu roll haridusasutuse eestvedamisel ja selle arengus ning mil määral vajavad hoolekogu liikmed koolitust, et nad võiksid osaleda haridusotsuste tegemisel. Eesmärgist tulenevad uurimisküsimused on:

1. Kui palju täidavad põhikoolide hoolekogud neile seadusandluses määratud ülesandeid?
2. Kui olulisteks peavad põhikoolide hoolekogud oma rolli haridusasutuste eestvedamisel ja arengus?
3. Mil määral vajavad hoolekogu liikmed koolitust, et töö hoolekogus oleks tõhus?

2. Metoodika

Uurimuse eesmärgi saavutamiseks kasutati kvantitatiivset ja kvalitatiivset meetodit.

Kombineeritud meetodit kasutades soovitakse uurimisküsimustele täiendatavust leida.

Täiendatavusega selgitatakse ühe meetodi abil saavutatud tulemusi teise meetodi tulemustega, et mõista olukorda (Õunapuu, 2014). Vastuste põhjal analüüsitakse hoolekogu rolli haridusasutuse eestvedamisel ja arengus, mille põhjal selgub, kas hoolekogu liikmed vajavad hoolekogu töö tulemuslikumaks muutmiseks koolitusprogrammi.

2.1. Valimi kirjeldus

Uurimuse valim moodustati Türi valla põhikoolide ja Eesti põhikoolide baasil. Arvestusega vähemalt kaks põhikooli igast maakonnast 2019/2020. õppeaastaks kinnitatud hoolekogude koosseisudest. Samas tehti erisusi, sest tundus ebaõiglane suurematest maakondadest valida ainult kaks põhikooli. Harju maakonnast valiti neli põhikooli, Lääne-Viru, Pärnu, Saare, Tartu ja Viljandi maakonnast kolm põhikooli. Suurima erandina valiti Järva maakonnast kuus põhikooli, sealhulgas Järva vallast üks põhikool ja Türi vallast viis põhikooli. Türi vallast valiti kõik põhikoolid seetõttu, et antud uurimus on sisendiks koolipidaja algatatavale hoolekogu liikmete koolitusprogrammile. Valimi moodustamiseks kasutati mugavusvalimit, kus lähtuti leitavuse põhimõttest (Õunapuu, 2014).

Põhikoolid valiti kohalike omavalitsuste kodulehtede kaudu ning määravaks sai koolide kodulehtedel olev info. Näiteks oli koole, kus kodulehel oli vana info või puudus teave hoolekogu kohta. Seega põhikooli pääsemisel valimisse oli oluline, et kooli kodulehelt oli leitav hoolekogu kontakt, hoolekogu protokollid ja kooli pidaja kehtestatud hoolekogu moodustamise kord ja töökord. Selliseid koole oli ainult kümme. Valimist jäid välja nende omavalitsuste koolid, kellel ei olnud kehtivat hoolekogu moodustamise korda ja töökorda, selliseid koole oli kolm. Hoolekoguga püüti kontakti saada kooli e-posti aadressi kasutades.

Tabel 3. Valimisse kuulunud põhikoolid

Maakond	KOV	Kool	Õpilaste arv 01.2020	Kooliastmeid	Hoolekogu liikmeid	
Harju maakond	Anija vald	Aegviidu Kool	69	3	8	
	Harku vald	Muraste kool	347	2	11	
	Raasiku vald	Raasiku Põhikool	211	3	8	
	Saku vald	Kajamaa Kool	44	3	5	
Hiiu maakond	Hiiu vald	Käina Põhikool	161	3	7	
		Palade Põhikool	66	3	9	
Ida-Viru maakond	Lüganuse vald	Maidla Kool	39	3	10	
	Toila vald	Kohtla-Nõmme Kool	81	3	10	
Jõgeva maakond	Mustvee vald	Voore Põhikool	52	3	8	
	Põltsamaa vald	Lustivere Põhikool	64	3	5	
Järva maakond	Järva vald	Imavere Põhikool	85	3	8	
		Türi vald	Käru Põhikool	54	3	9
		Laupa Põhikool	125	3	8	
		Retla-Kabala Kool	104	3	9	
		Türi Põhikool	492	3	9	
		Väätsa Põhikool	153	3	8	
Lääne maakond	Lääne-Nigula vald	Oru Kool	149	3	9	
	Vormsi vald	Vormsi Lasteaed-Põhikool	30	3	9	

Lääne-Viru maakond	Haljala vald	Haljala Kool	243	3	9
	Viru-Nigula vald	Vasta Kool	107	3	10
	Tapa vald	Jäneda Kool	51	3	11
Põlva maakond	Kanepi vald	Saverna Põhikool	69	3	7
	Räpina vald	Viluste Põhikool	84	3	8
Pärnu maakond	Häädemeeste vald	Uulu Põhikool	163	3	8
	Pärnu Linnavalitsus	Pärnu Raeküla Kool	411	3	13
	Põhja-Pärnumaa vald	Pärnu-Jaagupi Põhikool	218	3	11
Rapla maakond	Rapla vald	Hagudi Põhikool	103	3	7
	Märjamaa vald	Valgu Põhikool	59	3	7
Saare maakond	Muhu vald	Muhu Põhikool	101	3	7
	Saaremaa vald	Salme Põhikool	85	3	13
		Kärla Põhikool	111	3	8
Tartu maakond	Elva vald	Palupera Põhikool	70	3	7
	Tartu vald	Tabivere Põhikool	136	3	9
	Peipsiääre vald	Juhan Liivi nim Alatskivi Kool	173	3	7
Valga maakond	Otepää vald	Pühajärve Põhikool	107	3	8
	Valga vald	Valga Põhikool	775	3	7
Viljandi maakond	Põhja-Sakala vald	Võhma Kool	111	3	7
		Kalmetu Põhikool	117	3	9
	Viljandi vald	Saarepeedi Põhikool	81	3	9
Võru maakond	Rõuge vald	Rõuge Kool	181	3	10
	Võru vald	Kääpa Põhikool	147	3	8
KOKKU: 15		34	41	6029	350

Allikas: Haridussilm 2020. Autori koostatud

Küsimustikule vastas 45 hoolekoguga seotud liiget, neist kuus meest ja 39 naist. Vastajaid oli 12 maakonnast. Hiiu, Ida-Viru ja Jõgeva maakonnast vastajaid ei olnud. Vastajate keskmine vanus oli 44 aastat. Hoolekogu liikmete omandatud haridust iseloomustab tabel 4.

Tabel 4. Hoolekogu liikmete haridus

Haridus	Vastajaid
Keskeri	1
Keskkool/gümnaasium	4
Kutseharidus	6
Kõrgharidus/bakalaureus	14
Magister	15
Põhiharidus	5
Üldkokkuvõte	45

Hoolekogu liikmed kuulusid hoolekogusse alates poolest aastast ja staažikamad 20 aastat. Hoolekogusse kuulumise keskmine periood oli 6 aastat.

Dokumendianalüüsiks kasutati 15 hoolekogu protokollid ja 34 kohaliku omavalitsuse kehtestatud määrust, millest kahel koolil oli hoolekogu moodustamise kord ja töökord liidetud kooli põhimäärusega (Tabivere, 2017; Vormsi Lasteaed-Põhikool, 2015).

2.2. Andmete kogumine

Uurimistöös kasutati kvantitatiivset meetodit küsimustiku läbi viimisel. Kvalitatiivset meetodit, analüüsiti dokumentide, hoolekogu koosolekute protokollidele ja kooli pidaja kehtestatud määruseid. Küsimustiku koostamisel lähtuti uurimistöö eesmärgist ja uurimisküsimustest ning juhinduti Michigani koolide hoolekogudele koostatud küsimustikust (Beard, 2017). Küsimustik kohandati Eesti oludele vastavaks ning selles tehti muudatusi ja täiendati, enne kui küsimustik elektroonselt välja saadeti. Küsimustik jagunes neljaks osaks, millest esimeses osas oli küsitud taustandmeid (vanus, sugu, haridus, ametiala, maakond). Vastata sai enamasti valikvastustega ja poolavatud küsimustega (Õunapuu, 2014). Järgnevates osades küsiti hoolekogu ülesannete kohta, hoolekogu liikmete panust haridusasutuse eestvedamisse ja arengusse ning hoolekogu liikmete koolitusvajaduste väljaselgitamise kohta. Vastamiseks kasutati Likert'i tüüpi skaalasid neljas uurimisküsimuses, mis koosnesid 46 väitest, järgmiste väärtustega: 5 – „täiesti nõus“, 4 – „nõus“, 3 – „ei oska öelda“, 2 – „ei nõustu“, 1 – „üldse ei nõustu“ ja 5 – „väga oluline“, 4 – „pole nii oluline“, 3 – „ei oska vastata/arvamus puudub“, 2 – „vähe oluline“, 1 – „pole üldse oluline“. Küsimustik asub lisa 2. Küsimustik koostati Google Drive'i vormis. Küsimustik saadeti elektroonselt hoolekogude esimeestele, kelle kontaktid olid leitavad koolide kodulehtedelt, palvega edastada küsimustik hoolekogu liikmetele. Valimis oli koole, kelle kodulehelt ei leitud hoolekogu või hoolekogu esimehe kontakte siis saadeti küsimustik kooli meiliaadressile. Esimesed viis küsimustikku saadeti piloteerimiseks nende maakondade põhikoolidele, kus koole oli valimis rohkem kui kaks, 16. veebruaril 2020. Eesmärk oli saada kinnitust, et vastajad on küsimustikust aru saanud, mille kohta oli küsimus, kas vastajale olid küsimused arusaadavad. Peale kahe nädalast ootamist oli vastajaid vaid kaks. Tagasiside küsimusest selgus, et vastajatele oli küsimustik arusaadav ning küsimustik väljastati kõikidele koolidele 2. märtsil 2020. Kahjuks polnud 15. märtsiks 2020, vastajate hulk ikkagi piisav ning autor otsustas kasutada *Facebooki* abi, mille tulemusel saadi märtsi lõpuks juurde 10 vastajat.

Protokollid leiti kooli kodulehelt ning analüüsiti viimast hoolekogu koosoleku protokollid. Kohaliku omavalitsuse kehtestatud määrust otsiti esmalt kooli ja kohaliku omavalitsuse kodulehelt, järgmisena Riigi Teatajast ning viimasena kohaliku omavalitsuse

dokumendiregistrist (Amphora, WebDesktop). Kooli pidaja kehtestatud kordade analüüs viidi läbi novembrist kuni aprillini 2020. aastal.

Järgnevas alapeatükis kirjeldatakse kvalitatiivse ja kvantitatiivse andmeanalüüsi meetodeid.

2.3. Andmete analüüs

Lähtudes uurimistöö küsimustest, analüüsiti andmeid induktiivse ja deduktiivse sisuanalüüsi meetodil. Olemasolevale teadmisele võidakse leida uusi ilminguid (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Andmeanalüüsi protsess näitab, kuidas töötlemata andmete väljavõtted toetavad üldiseid teemasid, tagamaks, et andmete tõlgendamine jääb otse andmeallika sõnadega seotuks (Fereday & Muir-Cochrane, 2006).

Saadud andmeid, küsimustiku vastused, kooli pidaja kehtestatud määruseid ja hoolekogu koosolekute protokolle analüüsiti MS Exceli keskkonnas. Kvalitatiivse uuringu käigus analüüsiti kooli pidaja kehtestatud määruseid. Esmalt alustati tekstide läbilugemisega, et leida olulisi märksõnu, erinevusi või üldse saada ettekujutus dokumentide sisust (Laherand, 2008). Määruste analüüsimisel võeti aluseks põhikooli- ja gümnaasiumiseadus ja „Riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord“. Enamik määrustest asus Riigi Teataja kodulehel ning omas antud keskkonna vormistust ja dokumentide lehekülgede arv ulatus kolmest kuni kuue leheküljeni. Korduval tekstide läbilugemisel selgusid tähendusüksused ehk tunnused ning sarnaste tunnustega tekstiosad sai koondada sobivatesse kategooriatesse ja nii moodustus kodeerimisskeem (Laherand, 2008). Kodeerimisskeemi koostamiseks kasutati MS Exceli tabelit, kuhu märgiti määrustes sagedamini esinenud sarnasused, erinevused ja piirangud. Analüüsi käigus leiti kooli pidaja kehtestatud määrustest 26 tunnust, mis kirjeldasid näiteks kooli profiili, hoolekogu moodustamist, nõudeid protokollile jne. Kohalike omavalitsuste määruste analüüsi käigus leitud tunnused on välja toodud lisa 3.

Protokollide analüüsimiseks kasutati andmetöötluskeskkonda QCAMap (*Qualitative Content Analysis*). Kõigepealt tuli protokollid muuta Wordi failideks, et neid saaks oma korda muuta .txt failideks, sest sellistel tingimustel saab dokumente laadida QCAMap andmetöötlusprogrammi. Põhikoolide protokollid olid koostatud dokumentidele esitatud vormi- ja sisunõuetega (Protokoll vastaku nõuetele, 2017). Protokollid olid üks kuni neli lehekülge pikad ning valdavalt kasutatud *Times New Roman* kirjastiili, reavahe 1,5 ja kirja suurus 12. Protokollide näidis asub lisa 4.

Protokollidest otsiti vastuseid järgmistele küsimustele: milliseid küsimusi on arutatud hoolekogu koosolekul, mis puudutavad haridusametuse eestvedamist ja arengut. Antud küsimuse alla moodustus neli alakategoriat: õppe- ja kasvatusprotsess, koostöö huvigruppidega, ressursside juhtimine, eestvedamine ja juhtimine. Alakategoriate alla saadi koodid, mis iseloomustasid antud kategooriaid. Näiteks ressursside juhtimise alla saadi järgmised koodid, mida hoolekogu koosolekul arutati: kooli eelarve küsimused, vaadati jooksvaid kulusid, arutati teenuste hinnakirja üle või koolihoone remondikuludega seonduvat. Koodide jagunemine alakategoriate alla on näidatud lisas 5.

Protokolli analüüsi teises küsimuses sooviti vastust saada küsimusele, milliste ülesannetega on hoolekogu koosolekul kokku puutunud, mis tulenevad seadusandlusest. Selle küsimuse alla tuli kaks alakategoriat, kohaliku omavalitsuse määrusest ja põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevad ülesanded, mille alla moodustus 11 koodi, nagu näiteks tööplan, otsustusvõime, põhimäärus, eelarve, õppekava jne. Väljavõte QCAmapi andmetöötlusprogrammi kodeerimisest ja kategoriseerimisest on näidatud lisas 6. Mainitud programm võimaldab andmeid analüüsimiseks MS Exceli andmetöötlusprogrammis alla laadida.

Töö usaldusväärsuse saavutamiseks ja koodide jagunemisel alakategoriate alla kodeeriti protokolle neljal korral ja kohalike omavalitsuste määrusi kahel korral. Mitmekordne kodeerimine aitas parandada koodide täpsust ning leida olulisima tekstidest üles.

3. Tulemused

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada, kui palju täidavad hoolekogud neile seadusandluses määratud ülesandeid, kuidas kaasatakse hoolekogu haridusametuse eestvedamisse ja arengusse ning mil määral vajavad hoolekogu liikmed koolitust või väljaõpet. Andmete analüüsimisel moodustus esimese küsimuse alla kaks teemat, mis lähtusid kolmest uuritavast: kohaliku omavalitsuse määrused, vastused küsimustikust ja hoolekogu koosoleku protokollidest. Teine ja kolmas uurimusküsimus alateemadeks ei jagunenud. Tulemusi illustreerivad valikvastuste variandid ja tabelid.

3.1. Põhikooli hoolekogu moodustamine

Olenevalt kohaliku omavalitsuse määrusest valitakse põhikooli hoolekogu koosseis igaks õppeaastaks ning hoolekogu liikme volitused lõppevad enamasti uue hoolekogu koosseisu kinnitamisega või siis kui hoolekogu liikme volitused lõpevad ennetähtaegselt erinevatel põhjustel. Määrustes oli lähtutud põhikooli ja gümnaasiumiseaduse § 73 (2010) sätestatust (vt lisa 1). Lastevanemad valiti hoolekogude koosseisu lastevanemate üldkoosolekutel, mis toimuvad iga õppeaasta alguses, andes nõusoleku või avaldasid ise soovi hoolekogu liikmeks saada. Harku Vallavolikogu määrukses oli kolm võimalust, kuidas lastevanemate esindaja valitakse:

- 1) lastevanemate üldkoosolekul, mille kutsub kokku direktor;
- 2) valitakse e-valimiste teel;
- 3) kaheastmeline valimine, kus kõigi klasside lastevanemate esindajatest on moodustatud vanematekogu, kes valib endi hulgast esindajad hoolekokku.

Anija vallas Aegviidu Koolis selgitatakse hoolekogu liikmekandidaadid klassijuhatajate poolt välja ning liikmekandidaadid esitavad hoolekogu esimehe nimele sooviavalduse. Hoolekogu valib laekunud avalduste põhjal välja liikmed arvestusega, et igas kooliastmes oleks võrdne arv lastevanemate esindajaid.

Küsitlusest selgus, et 22 korral anti nõusolek kandideerimiseks lastevanemate üldkoosolekul ja hoolekogu liikmed valiti lastevanemate poolt hääletades. Kaheksa vastajat olid valinud vastuseks, et *klassi lastevanemate koosolekul valiti mind kandidaadiks ja klassijuhataja esitas kandidaadi lastevanemate üldkoosolekul, kus toimus hääletamine*. Viiel korral märgiti, et *direktor kutsus*.

Kohalike omavalitsuste määrustest ilmnis nõue, et vilistlased peavad kuuluma organisatsiooni või ühingusse. Sellisel juhul saab organisatsiooni esindaja esitada koolile kandidaadi ning nii pääseb vilistlaste esindaja haridusametuse hoolekogusse. Küsimusele, kas teie kooli hoolekogusse kuulub vilistlane, vastas eitavalt 25 inimest.

Küsimusele, kuidas toimub vilistlase valimine hoolekogusse, ei osanud vastata 25 inimest.

Üheksa vastajat oli märkinud, et *vilistlaskogu esitab koolile vilistlaste esindaja*. Viis vastajat märkis, et *direktor teeb vilistlasele ettepaneku hoolekogu liikmeks hakata*. Ühel korral vastati, et *vilistlane esitab hoolekogu esimehele/kooli direktorile avalduse, et soovib olla hoolekogus vilistlaste esindaja*. Viis vastajat valis vastuseks *muu*, millest selgus, et vilistlasi valitakse lastevanemate seast. Ühel juhul vastati, et vilistlane ei kuulu hoolekogusse ja vilistlase asemel valitakse lastevanemate esindaja.

Kooli toetavate organisatsioonide esindajate valimisel hoolekogusse tuli kooli pidaja määrustest välja kuus võimalust:

- 1) kooli toetava organisatsiooni esindaja esitab hoolekogu esimehele avalduse. Hoolekogu otsustab laekunud avalduste põhjal liikmeks võtmise – esines ühel korral;
- 2) direktor teeb organisatsioonidele ettepaneku omapoolne kandidaat esitada – esines seitsmel korral;
- 3) organisatsiooni esindaja esitab kandidaadi direktorile – esines ühel korral;
- 4) organisatsiooni olemasolul saavad esindajad kandideerida lastevanemate koosolekul – esines 18 korral;
- 5) kooli lastevanemate üldkoosolekul – esines neljal korral;
- 6) polnud määruses – esines kolmel korral.

Seitseteist vastajat andis teada, et nende hoolekogusse kuulub kooli toetava organisatsiooni liige. Neist üks vastaja valis vastuseks, et *kooli toetavad organisatsioonid teevad ettepaneku valida kindel esindaja*. Vastust, et *direktor teeb kooli toetava organisatsiooni esindajale ettepaneku hoolekogu liikmeks hakata*, esines seitsmel korral ning 29 vastajat ei osanud öelda, kuidas organisatsiooni esindaja hoolekogusse valitakse. Kaheksa vastajat valis vastuseks *muu*, millest selgusid järgmised asjaolud:

- 1) neli vastajat olid segamini ajanud mõisted kooli pidaja esindaja ja kooli toetava organisatsiooni esindaja ning kirjeldanud kooli pidaja esindaja valimist hoolekogusse;
- 2) kooli toetavaid organisatsiooni liikmeid ei olegi hoolekogusse valitud kolmel juhul;
- 3) ühel juhul vastati, et kooli toetava organisatsiooni liige asendatakse lapsevanema kandidaadiga.

Kõikides määrustes oli õppenõukogu, õpilaste ja kooli pidaja esindaja valimine hoolekogusse üheselt ja arusaadavalt kirjeldatud.

Hoolekogu koosolekute protokollidest selgus, et kolmel koolil olid hoolekogu liikmete rollid välja toodud, kuid nende seas vilistlasi ei olnud. Ühel koolil osales koosolekul kooli toetava organisatsiooni liige ja kaks volikogu liiget.

3.2. Põhikooli hoolekogu ülesanded

Kohalike omavalitsuste määruste sissejuhatuseks oli viide põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele § 73 lõikele 1

(...) „Hoolekogu on alaliselt tegutsev organ, kelle ülesanne on kooli õpilaste, õpetajate, kooli pidaja, õpilaste vanemate, vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide ühistegevus õppe ja kasvatuses suunamisel, planeerimisel ja jälgimisel ning õppeks ja kasvatuses paremate

tingimuste loomine. Hoolekogu moodustatakse ja selle töökord kehtestatakse kooli pidajakehtestatud korras.“ (Põhikooli- ja,2010, 27).

Hoolekogude töövormiks oli märgitud korraline koosolek, mis toimub kolm korda aastas. Uue hoolekogu koosseisu kutsus esimesele koosolekule kooli direktor, seda oli märgitud 21 kooli pidaja määruses. Koosoleku toimumise aeg, koht ja päevakord teatati hoolekogu liikmetele vähemalt viis kuni kümme tööpäeva ette. Sagedamini esines seitsme tööpäeva etteteatamise nõue. Koosolekud protokollitakse ning protokolle hoitakse vastavalt kooli asjaajamiskorrale. Sagedamini esines nõue, et protokollid saadetakse hiljemalt kolmandaks tööpäevaks peale koosolekute toimumist. Kõige pikem aeg protokollide esitamiseks oli kümme tööpäeva. Hoolekogu esimeestel oli õigus kutsuda ja lubada koosolekule teisi isikuid või spetsialiste. Kiirete otsuste tegemise puhul võis hoolekogu otsuseid vastu võtta ka side- või infotehnoloogiliste vahendite kaudu; vaid neljas omavalitsuse määruses antud võimalus puudus. Hoolekogus vastuvõetud otsuste täitmise eest vastutasid hoolekogu esimees (11), hoolekogu esimees ja direktor (1), direktor (7), direktor ja kooli pidaja (5) korral ning 10 määruses polnud vastutajat välja toodud. Hoolekogu tööplaani koostamise nõue oli 14 omavalitsusel. Hoolekogu esitas määruse järgi aruande igal aastal lastevanemate üldkoosolekul ja vallavalitsusele 15 omavalitsuses.

Küsitluses hoolekogu liikmetele selgus, et hoolekogud on oma koosolekutel andnud: nõusoleku, arvamuse, hinnangu ja kehtestanud konkursi läbi viimise korra, rohkemal või vähemal määral. Kõige vähem on arvamust antud õpilaskodu kodukorra kohta. Enim on arvamust antud põhikooli arengukava, põhimääruse, kooli kodukorra kohta, mille keskmine väärtus on üle nelja ja standardhälve (SD) on väiksem kui üks. Standardhälve näitab erinevust üldisest keskmisest. Kui standardhälve on suurem ühest, siis vastajate vastused on üldisest keskmisest väga erinevad. Kui standardhälve on väiksem, siis vastajate vastused on üldisele keskmisele lähedal (Rootalu, 2014). Küsitluse teisi tulemusi saab jälgida tabelist 5.

Tabel 5. Hoolekogu liikmete hinnang hoolekogu ülesannete osas

Hoolekogu on osalenud kooli arengukava ettevalmistamisel ning andnud selle kohta enne kinnitamist oma arvamuse	4,49	0,73
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli põhimääruse kehtestamiseks ja muutmiseks	4,40	0,84
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli õppekava kehtestamiseks ja muutmiseks, sealhulgas nõusoleku muuta põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 15 sätestatud korras õppeainete nimistut	3,78	1,17
Hoolekogu on andnud nõusoleku suurendada erandjuhul põhikooli õpilaste arvu klassis	3,11	1,42
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli vastuvõtu tingimuste ja korra eelnõu kohta	3,44	1,32
Hoolekogu on andnud nõusoleku valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud koolivaheageade muutmiseks	3,40	1,50
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli kodukorra kehtestamiseks ja muutmiseks	4,47	0,94
Hoolekogu on kehtestanud kooli õppealajuhataja, õpetajate, tugispetsialistide ning teiste õppe- ja kasvatusalal töötavate isikute ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra	3,60	1,23
Hoolekogu on andnud arvamuse direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra kohta	3,33	1,41

Hoolekogu on andnud arvamuse munitsipaalkooli eelarve projekti kohta	3,51	1,36
Hoolekogu on andnud arvamuse arenguevestluse korraldamise tingimuste ja korra eelnõu kohta	3,33	1,38
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli sisehindamise korra kohta	3,67	1,38
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli palgakorralduse põhimõtete kohta	2,89	1,48
Hoolekogu on andnud arvamuse õpilaskodu kodukorra kohta	1,93	1,12
Hoolekogu on andnud hinnangu huvitegevuse, pikapäevarühma ja õpilaskodu vajaduse ja töökorralduse kohta	3,33	1,48
Hoolekogu on andnud arvamuse kooli ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise kohta	2,33	1,46

Keskmine SD

Skaala: 5 – täiesti nõus, 4 – nõus, 3 – ei oska öelda, 2 – ei nõustu, 1 – üldse ei nõustu

Allikas: autori koostatud kogutud andmete põhjal

Põhikooli hoolekogude koosolekute protokollidest selgus, et viiel korral võttis hoolekogu vastu hoolekogu tööplaani, nii nagu näeb kohaliku omavalitsuse määrus ette. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevaid ülesandeid arutati 29 korral. Enim arutati koosolekutel eelarve küsimusi, õppekava, kooli kodukorra muudatusettepanekuid ning valiti hoolekogu esimeest, aseesimeest ja protokollijat.

3.3. Põhikooli hoolekogu roll haridusasutuse eestvedamisel ja arengus

Küsitlusest ja hoolekogu koosoleku protokollidest tuli välja, et hoolekogu liikmed on tutvunud ja saanud kaasa rääkida haridusasutuse eestvedamisel ja arengus. Antud uurimustöö tulemustest selgub, et enim tegeletakse põhikooli eelarve küsimustega. Samas on hoolekogu liikmed hinnanud kooli eelarve täitmise jälgimist 3,73 ning SD on 1,18, mis näitab et vastajate arvamused ei ole sarnased. Teiste väidete tulemused on üle keskmise ning SD jääb alla ühe. Hoolekogu liikmed on hinnanud hoolekogu rolli haridusasutuse eestvedamisel ja arengus järgmiselt (vt tabel 6).

Tabel 6. Hoolekogu liikmete hinnang haridusasutuse eestvedamisel ja arengus

Hoolekogu toetab kooli direktorit	4,67	0,74
Hoolekogu teeb koolipidajaga koostööd	4,64	0,61
Hoolekogu toetab kooli väärtuseid	4,91	0,36
Hoolekogu osaleb kooli eelarve projekti koostamisel	4,31	0,85
Hoolekogu jälgib kooli eelarve täitmist	3,73	1,18
Hoolekogu toetab kooli missiooni elluviimist	4,82	0,39
Hoolekogu toetab õpetajate professionaalset arengut	4,33	0,83
Hoolekogu seisab õpilase arengu toetamise eest	4,82	0,39
Hoolekogu jälgib, et koolis oleksid kaasaegsed õppevahendid	4,31	0,82
Hoolekogu jälgib, et kooli füüsiline keskkond vastaks nõuetele	4,56	0,76
Hoolekogu täidab talle antud ülesandeid ja tagab hoolekogu töö järjepidevuse	4,82	0,44
	Keskm	SD

Skaala: 5- väga oluline; 4- pole nii oluline; 3- ei oska vastata/arvamus puudub; 2- vähe oluline;

1- pole üldse oluline

Allikas: autori koostatud kogutud andmete põhjal

3.4. Hoolekogu liikmete koolitusvajadus

Üheski kohaliku omavalitsuse määruses ei olnud välja toodud nõuet või ettepanekut, kuidas hoolekogu liikmed saaksid koolitust või täiendavaid teadmisi hoolekogu töö efektiivsemaks korraldamiseks. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 73 lõike 1¹ punkti 17 (vt lisa 1) järgi võiks hoolekogu täita teisi seadusega või seaduse alusel antud õigusaktidega talle pandud ülesandeid (2010).

Küsitlusest selgus, et hoolekogu liikmed tegelevad ise direktori soovitusel mõningal määral enda koolitamise ja väljaõppega. Vastati, et direktor soovitas tutvuda põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega, põhikooli riikliku õppekavaga, koolipidaja kehtestatud hoolekogu moodustamise korra ja töökorraga, Eesti Vabariigi haridusseadusega. Vastuste keskmine väärtus oli alla nelja ja SD üle ühe, mis tähendas, et vastused erinesid keskmisest. Selgus ka, et vähesed kooli direktorid soovivad hoolekogu liikmetele koolitusi ning kooli pidajad on samuti ettevaatlikud hoolekogu liikmetele teabepäevade või koolituste pakkumisega.

Hoolekogu liikmed on hinnanud oma koolitusvajadust seoses ülesannete ja vastutusega kõrgelt, väärtus üle 4 ja SD jääb alla ühe. Vähem oli huvi üles näidatud kooli dokumentide koostamise aluste ja põhimõtete vastu. Kindlalt tuntakse ennast infotehnoloogia valdkonnas (SD > 1). Hoolekogu liikmete hinnang koolitus vajaduse kohta on koostatud tabelis 7.

Tabel 7. Hoolekogu liikmete hinnang väljaõppe ja koolituse kohta

Kooli direktor soovitas tutvuda põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega	3,56	1,44
Kooli direktor soovitas tutvuda põhikooli riikliku õppekavaga	3,24	1,43
Kooli direktor soovitas tutvuda kooli pidaja kehtestatud kooli hoolekogu moodustamise korra ja töökorraga	3,87	1,42
Kooli direktor soovitas tutvuda Eesti Vabariigi haridusseadusega	3,00	1,45
Kooli direktor soovitas minna hoolekogu liikmete koolitusele	2,60	1,47
Otsisin ise hoolekogu tegevust puuduvat teavet	3,96	1,11
Kooli pidaja korraldas hoolekogu liikmetele teabepäeva/koolituse	2,71	1,69
Koosolekute juhtimine/läbiviimine	4,46	0,99
Protokolli koostamine	4,65	0,89
Seadusandlusest tulenevad ülesanded	4,77	0,50
Haridusasutuse majandamise alused, sh eelarve koostamine	4,04	0,98
Kooli dokumentide koostamise alused ja põhimõtted	4,09	1,02
Infotehnoloogia koolitus, et muuta hoolekogu töö tõhusamaks	3,96	1,24
Kaasava hariduse põhimõtete rakendamine koolis	4,42	0,66
Kooli personali värbamisega seonduv (konkursikomisjonis osalemine)	4,38	0,86
Koostööoskuste rakendamine hoolekogu töös	4,62	0,84

Keskmine SD

Skaala: 5 – täiesti nõus, 4 – nõus, 3 – ei oska öelda, 2 – ei nõustu, 1 – üldse ei nõustu

Allikas: autori koostatud kogutud andmete põhjal

Seega, hoolekogu liikmetel ja hoolekogul on täita oluline roll haridusasutuse eestvedamisel ja arengus. Samas on ülesandeid, mida hoolekogu tegelikult täita ei saa, sest kooli pidaja kehtestatud määrustes on olulisi piiranguid, kas või vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide liikmete valimisel hoolekogusse. Hoolekogu tegeleb eelarve küsimustega, kuid ei jälgi eelarve täitmist. Hoolekogu liikmete küsitlusest selgus, et nad soovivad koolitust, et töö hoolekogus oleks tõhusam.

4. Arutelu

Uurimuse eesmärk oli välja selgitada, kui palju täidavad põhikoolide hoolekogude liikmed neile seadusandluses määratud ülesandeid. Kui oluliseks peavad hoolekogu liikmed oma rolli haridusasutuse eestvedamisel ja arengus ning kas nad vajaksid koolitust. Antud peatükis pööratakse tähelepanu olulisematele uurimistulemustele, mida seostatakse teoreetiliste lähtekohtadega. Välja on toodud uurimuse kitsaskohad, praktiline väärtus ja edasised uurimissuunad.

Esimese uurimisküsimuse „Kui palju täidavad põhikoolide hoolekogud neile seadusandluses määratud ülesandeid?“ tulemustest selgus, et hoolekogud moodustatakse demokraatlikult, valitakse kandidaadid ja hääletatakse soosiku poolt. Nii on see ka teistes riikides, kus hoolekogud eksisteerivad (Shober & Hartney, 2014; Pont, Nusche & Moorman, 2008). Küsimusi tekib siis, kui läbipaistvad on valimised ja kuidas valimisi korraldatakse. Enamasti oli kohalike omavalitsuste määrustes, mis valimisse sattusid, valimiste protseduuri arusaadavalt kirjeldatud. Segadust tekitas vaid vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide liikmete valimine hoolekogusse. Kooli pidaja kehtestatud määrustes oli, et vilistaste kandidaate saab esitada vastav organisatsioon, mis on kitsendus, mille on kohalikud omavalitsused ise sätestanud, minnes vastuollu põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 73, kus taolist nõuet ei ole. Õiguskantsler on antud piirangule tähelepanu juhtinud ning leidnud, et ükski seaduse säte ei anna alust sellele, et vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide esindajad ei peaks hoolekogusse kuuluma (Madise, 2020). Ometi on antud piiranguga nõustunud ja välistanud vilistlaste ja kooli toetavate organisatsioonide liikmete sattumist hoolekogusse ka hoolekogu liikmed ise. Autori kogemustest lähtuvalt saab öelda, et

tihti põhjendati vilistlase hoolekogusse mittevalimist sellega, et osa lastevanematest olidki vilistlased või ettevõtjad ning seetõttu ei peetud vajalikuks veel kaht inimest hoolekogusse valida. Samad argumendid ilmnest küsitlusest ja dokumendianalüüsist. Enamik kooli pidaja määrusi oligi nii kehtestatud, et kaks liiget jäi hoolekogust välja, arvestamata PGS-is sätestatuga.

Hoolekogu saab ise algatada kooli pidaja määruse muudatusettepanekute tegemise. Kuna PGS-is on samuti aeg-ajalt muudatusi tehtud, siis tuleks kooli pidaja kehtestatud määrus uuel õppeaastal kriitilise pilguga üle vaadata ja omapoolsed muudatusettepanekud kooli pidajale esitada. Seda enam, et antud määrusele annavad nõusoleku haridusasutus ja hoolekogu. Hoolekogu liikmetele oli küsimustikus esitatud 16 väidet, tulenevalt PGS-ist (vt lisa 1) ülesannete täitmise kohta. Saadud tulemustest hakkas enim silma õpilaskodu kodukorra arvamus andmise kohta, mille keskmine väärtus oli väga madal ($SD > 1$). Sellest järeldus, et neid põhikoole ei ole palju, kus on õpilaskodud ning sellest ka suur keskmise erinevus. Kuna enamik ülesandeid puudutavate vastuste SD oli $>$ kui üks, millest võib järeldada, et staažikamad hoolekogu liikmed on hoolekogu ülesannetega rohkem kokku puutunud, kui need, kelle kogemused hoolekogu liikmena piirduvad ühe aastaga.

Analüüsides protokolle ja küsitluse tulemusi selgus, et hoolekogu liikmed tegelevad palju kooli eelarve küsimustega, kuid samas eelarve täitmise osas olid suured erinevused. Teiste riikide näitel sai samuti välja toodud, et hoolekogu roll on haridusasutuse eelarvega tegeleda (Pont, Nusche & Moorman, 2008) ja võimalusel suurendada või kasvatada (Mountford, 2004; Shoher & Hartney, 2014). Autori kogemusest saab öelda, et eelarve koostamise periood oligi koolile kõige pingelisem. Eriti tuntav oli see alustavate koolijuhtide puhul. Keskenduti kõige olulisemale, kuid detailidele tähelepanu ei pööratud, näiteks kooli põrandate vahatamine, kütteõli tellimine ja ostmine. Tegevused, mis olid iseenesestmõistetavad, kuid uuele koolijuhile võõrad ning seetõttu tuli mõne aja pärast koostada lisaeelarve, kuid selline olukord ei meeldinud kooli pidajale. Haridusasutuse eelarve täitmist oli põhjust siis jälgida, kui käimas oli suurem projekt või ehitus. Jooksvatele kuludele sai väga harva tähelepanu pööratud ning seega ei osanud ka kogenud hoolekogu liikmed direktorile toeks olla. Seega võiks hoolekogu suuremat huvi tunda eelarve täitmise vastu.

Teises uurimisküsimuses „Kui olulisteks peavad põhikoolide hoolekogud oma rolli haridusasutuste eestvedamises ja arengus?“ sai tugineda üksnes küsitluse vastustele ja veidi ka hoolekogu koosolekute protokollidele. Küsitlusest selgus, et hoolekogu liikmed hindavad oma panust haridusasutuse eestvedamisel ja arengus kõrgelt, vastuste keskmised olid kõrged

ja $SD < \text{kui } 1$. Sellest saab järeldada, et hoolekogu liikmed on motiveeritud ja soovivad haridusasutust puudutavates küsimustes kaasa rääkida. Mountford on oma uuringus järeldanud, et hoolekogu liikmed on motiveeritud osalema haridusasutuse eestvedamisel ja arengus, kui neil on isiklik huvi ja nad tunnevad suuremat vastutust kodanikuna ja tunnevad huvi haridusküsimuste vastu (2004). Uuringutest selgus, et hoolekogudelt oodatakse tõhusamat juhtimist. Hoolekogu kõige olulisemad rollid on tagada koolile rahaline jätkusuutlikkus, hinnata koolidirektorit ja juhtida koolide strateegilist planeerimist (Adamson, 2011; Baker, Campbell & Ostroff, 2016).

Kolmandast uurimisküsimusest „Mil määral vajavad hoolekogu liikmed koolitust, et töö hoolekogus oleks tõhus?“ selgus, et hoolekogu liikmed saavad oma väljaõppe juhuslikult, sest vastuste keskmine hinne oli väike ($SD > \text{kui } 1$) ning pigem võiks arvata, et vastajad küll püüavad end kurssi viia hädavajalikuga, kuid põhjalikumat süvenemist ei toimu. Samas hindasid hoolekogu liikmed oma koolitusvajadust kõrgeks. OECD uuringutest on samuti selgunud, et hoolekogu liikmed ei pea ennast professionaalseks ning soovivad rohkem koolitusi (Pont, Nusche & Moorman, 2008). Sama selgus Ameerika Ühendriikide uuringutest, kus hoolekogu liikmed soovivad koolitusi (Gawlik & Allen, 2019). Vaatamata sellele, et Ameerika Ühendriikides on tagatud koolitused hoolekogu liikmetele riigi poolt (Hess & Meeks, 2010), tunnevad sealsed hoolekogu liikmed, et seda on vähe. Uurimuse autor saab oma kogemuste põhjal öelda, et Eestis pakutakse hoolekogu liikmetele koolitusi. Autor ise on osalenud kahel hoolekogu koolitusel (6 akadeemilist tundi). Mõlemast korrast meenub meeletu tempo, sest lühikese aja jooksul tuli omandada PGS ja ega muuks aega ei jäänudki. Suures osas tuli oma teadmiste ja oskustega hakkama saada ja ise juurde õppida, nii nagu selgus küsitlusestki. Esimesel korral rahastas koolitust haridusasutus ja teisel korral kooli pidaja. Mõneti on see mõistetav, miks hoolekogu liikmeid koolitustele ei suunata, sest need on tasulised. Kes kannab koolituskulud, juhul kui uusi liikmeid on hoolekogus rohkem ja nii aastast aastasse. Hoolekogude koosseisude valimised toimuvad liiga tihti, mis nõrgestavad hoolekogude tööd nende eesmärkide täitmisel (Shober & Hartney, 2014). Seega tuleb leida võimalusi, kuidas tagada hoolekogu liikmete juhendamine, et tagada tõhusam töö hoolekogus (Ford & Ihrke, 2016). Sama ilmnes ka kooli pidaja kehtestatud määrustest, et hoolekogu koosseis valitakse igal õppeaastal, mis tähendab, et hoolekogu koosseis muutub pidevalt ning järjepidevuse puudumine võib nõrgestada hoolekogu tööd.

Olemas olevatele andmetele tuginedes saadi uurimisküsimustele osalised vastused, sest küsimustikule vastajaid ja hoolekogude koosolekute protokolle oli vähe. Protokollidest sai

analüüsida neid, mis olid kooli kodulehtedelt leitavad, sest koolidel puudub nõue neid avalikustada. Aidanud oleks ehk see, kui valimisse oleks võetud terve õppeaasta hoolekogude koosolekute protokollid, kuid protokolle otsides selgus, et sellisel juhul oleks valimisse veel vähem koole jäänud. Seega otsustati võtta põhikoolide hoolekogu koosolekute viimane protokoll ja leida vastused uurimisküsimustele.

Kohalike omavalitsuste määrused olid oma ülesehituselt paljuski sarnased, väheste erisustega. Kohalike omavalitsuste määrusi analüüsid jäid silma ülesanded ja kohustused, mis aitavad hoolekogu tööd selgemaks ja tõhusamaks muuta. Näiteks oli osa määrustest välja toodud, et hoolekogu koostab igaks õppeaastaks hoolekogu tööplaani, hoolekogu esitab aruande tehtud tööst lastevanemate üldkoosolekul ja vallavalitsusele, hoolekogu otsuste täitmise korraldajaks on direktor, hoolekogu esimees või kooli pidaja. Hoolekogu liikmel on vaja ühte head tööriista, millele tugineda. Hoolekogu liikme tööd vabatahtlikuna hõlbustaks korralikult koostatud hoolekogu moodustamise kord ja töökord.

Lisaks kolme osapoole aus ja avatud koostöö. Kuna koolijuhid, nagu selgub uuringutest, on hõivatud haridusametuse tulemuslikust juhtimisest (Türk et al., 2011), siis siin võiks kooli pidaja hoolekogu liikmeid nõustada ja juhendada. Koolid saadavad hoolekogude koosseisude nimekirju vallavalitsusele kinnitamiseks, mistõttu on kooli pidajal ülevaade hoolekogu liikmetest olemas ning nii saaks planeerida ühiseid kokkusaamisi hoolekogu liikmetele, et tutvustada neile olulisi ülesandeid ja kohustusi ning vajadusel pakkuda spetsiifilisemaid enesearengukoolitusi.

Edasistes uuringutes võiks keskenduda hoolekogu liikmete rahulolule, hoolekogu, kooli pidajaga ja koolijuhi suhetele. Kas tõhus hoolekogu aitab kaasa haridusametuse tulemuslikumale juhtimisele. Järgnevas uurimuses võiks antud aspektidele läheneda kvalitatiivse uurimusega hoolekogu liikmete, kooli juhtide ja kooli pidajate seas.

Tänuõnad

Täna töö juhendajat Hasso Kukemelku, kelle nõuanded ja soovitused aitasid kaasa käeoleva töö valmimisele. Täna oma perekonda ja lähedasi ning sõpru, kes toetasid mind rasketel hetkedel.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Riina Hunt

/Kuupäev digitaalallkirjas/

Kasutatud kirjandus

1. Adamson, M. T. (2011). Effective school board leadership and governance: The impact of training and continuous education on self-perceptions of board competency. Indiana Wesleyan University. Vaadatud aadressil <https://search.proquest.com/openview/8e960089848b8b162e1581374351cd81/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
2. Andresen, L. (1995). Eesti kooli ajalugu: algusest kuni 1940. aastani. Avita., s.a
3. „Anname koolikogukonnale suuremad õigused“. Vaadatud aadressil <https://rahvaalgatus.ee/initiatives/203c6a82-8f94-496d-90b2-ef10047e6895>
4. „Avalikkude algkoolide seadus“ vastu võetud Asutava Kogu poolt 7. mail 1920 a. Digar. Vaadatud aadressil <http://www.digar.ee/id/et>
5. Baker, T., Campbell, S., & Ostroff, D. (2016). Independent school leadership: Heads, boards, and strategic thinking. *Peabody Journal of Education*, 91(5), 574-587. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1080/0161956X.2016.1227165>
6. Beard, N. R. (2017). School Board Decision Making Practices. Michigan State University. Vaadatud aadressil https://d.lib.msu.edu/etd/6858/datastream/OBJ/download/School_Board_Decision_Making_Practices.pdf
7. Elango, A., Laul, E., Liim, A., & Sirk, V. (2010). Eesti Kooli Ajalugu. Vol 2. kd., 1860. Aastaist 1917. Aastani., s.a.
8. ERR. „Märjamaa vald ütles üles töölepingu koolidirektoriga“. ERR, 10. detsember 2019. Vaadatud aadressil <https://www.err.ee/1012432/marjamaa-vald-utles-ules-toolepingu-koolidirektoriga>.
9. Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. *International Journal of Qualitative Methods* 5, nr 1 80–92. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1177/160940690600500107>.
10. Gawlik, M., & Allen. A. (2019) „Charter School Board Members’ Readiness to Serve and Implications for Training“. *Journal of Educational Administration* 57, nr 2: 102–17. Vaadatud aadressil <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JEA-05-2018-0099/full/html>
11. Ginter, J. (2017). Hea hoolekogu ühendab. Kõnnusaar, T., Veski, L., Toming, H. & Parder, M.-L. (toim), Hea kooli käsiraamat (lk 178 – 199). Tartu: Tartu Ülikooli eetikakeskus.

12. Hallinger, P. (2018). Bringing Context out of the Shadows of Leadership. *Educational Management Administration & Leadership* 46, nr 1 5–24. Vaadatud aadressil: <https://doi.org/10.1177/1741143216670652>.
13. Hargreaves, A., & Harris, A. (2015). Tulemuslik juhtimine ebatavaliselt keerulistes haridusoludes. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri. Estonian Journal of Education*, 3(1), 5-27.
14. Hargreaves, A., Boyle, A., & Harris, A. (2014). *Uplifting leadership: How organizations, teams, and communities raise performance*. John Wiley & Sons.
15. Haridus- ja Teadusministeerium (2014). *Eesti elukestva õppe strateegia 2020*. Vaadatud aadressil: <https://www.hm.ee/sites/default/files/strateegia2020.pdf>
16. Haridusasetuse juhi kompetentsimudel (2016). Külastatud aadressil <http://haridusinfo.innove.ee/UserFiles/okpat/Haridusasetuse%20juhi%20kompetentsimudel.pdf>
17. Hariduse Rahvakomissariaadi Teataja . 32 1941-07-05. DIGAR. Vaadatud aadressil: 12. mai 2020. <https://www.digar.ee/arhiiv/et/periodika/28773>.
18. Hess, F. M., & Meeks, O. (2010). *School Boards Circa 2010: Governance in the Accountability Era*. Thomas B. Fordham Institute. Vaadatud aadressil <https://eric.ed.gov/?id=ED515849>
19. Hitt, D. H. & Meyers, C. V. (2018). Beyond turnaround: a synthesis of relevant frameworks for leaders of sustained improvement in previously low-performing schools. *School Leadership & Management* 38, nr 1 4–31. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1080/13632434.2017.1374943>
20. Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja. Järva. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/404012019005>
21. Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja. Põhja-Sakala. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/407062018027>
22. Hoolekogude moodustamise kord ja töökord Rapla valla munitsipaalkoolides – Riigi Teataja. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/408022019010>.
23. Johnson, P. A. (2012). School board governance: The times they are a-changin'. *Journal of Cases in Educational Leadership*, 15(2), 83-102. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1177/1555458911413887>
24. Koppel, K., Kenk, O., Nael, M. (2018, 26. apr). Türi avaldati meelt kavandatava koolireformi vastu. ERR.ee. Vaadatud aadressil <https://www.err.ee/826560/fotod-turil-avaldati-meelt-kavandatava-koolireformi-vastu>

25. Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. Vaadatud aadressil <https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>.
26. Käru Põhikooli hoolekogu koosoleku protokoll, 10. detsember 2015
27. Laherand, M.-L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Infotrükk.
28. Laja, R., Loogma, K. & Vürmer, R. (toim), Maakonna, linna ja valla osa koolihariduses: 5-6. detsember 2003, Paide: ettekannete ja artiklite kogumik. Tallinn: Eesti Haridusfoorum, 2004.
29. Laul, E. (1989). Eesti kooli ajalugu : kaugemast minevikust tänapäevani. 1. kd., 13. sajandist 1860. aastateni., s.a.
30. Leithwood, K. (2012). The Ontario leadership framework 2012. Retrieved from the Institute for Education Leadership website. Vaadatud aadressil: https://www.education-leadership-ontario.ca/application/files/2514/9452/5287/The_Ontario_Leadership_Framework_2012_-_with_a_Discussion_of_the_Research_Foundations.pdf
31. Leithwood, K. & Riehl, C. „What We Know about Successful School Leadership“, 2003. <https://www.semanticscholar.org/paper/What-We-Know-about-Successful-School-Leadership-Leithwood-Riehl/398db27d22e5257cda4d024a4423965f6e01cb1d>.
32. Liim, A., Sirk, V., Ernits, E., Hiio, T., Leppik, L., Tannberg, T. & Laur, M. (1999). Haridusinstituutsioonid Eestis keskajast kuni 1917. aastani. Tartu: Eesti Rahvusarhiiv.
33. Maanõukogu protokoll nr.55 (11. oktoober 1917). DIGAR. Vaadatud aadressil <https://www.digar.ee/arhiiv/et/raamatud/12421>.
34. Madise, Ü. (2020). Kooli hoolekogu valimine. Vaadatud aadressil https://www.oiguskantsler.ee/sites/default/files/field_document2/Kooli%20hoolekogu%20valimine.pdf
35. Mountford, M. (2004). Motives and power of school board members: Implications for school board-superintendent relationships. *Educational Administration Quarterly*, 40(5), 704-741. Vaadatud aadressil <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0013161X04268843>
36. Nõgu, R. (2013). Väikekooli arendamise võimalusi õppivaks organisatsiooniks Tornimäe Põhikooli näitel. Tartu Ülikool. Majandusteaduskond. Vaadatud aadressil: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/32401/nogu_raili.pdf
37. Pont, B., Nusche, D. & Moorman, H. Improving School Leadership. Paris: OECD, 2008.

38. Põhikooli- ja gümnaasiumi seadus. Riigi Teataja I 1993, 63, 892. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13201827>
39. Põhikooli- ja gümnaasiumi seadus. Riigi Teataja I 2010, 41, 240. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019119>
40. Ranson, S., Arnot, M., McKeown, P., Martin, J. & Smith, P. (2005). The participation of volunteer citizens in school governance. *Educational Review* 57, nr 3 357–71. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1080/00131910500149457>
41. Riigi üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord. Riigi Teataja I 2010, 1. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122018020>
42. Rikkerink, M., Verbeeten, H., Simons, R. J. & Ritzen, H. (2016). A New Model of Educational Innovation: Exploring the Nexus of Organizational Learning, Distributed Leadership, and Digital Technologies. *Journal of Educational Change* 17, nr 2 223–49. Vaadatud aadressil <https://doi.org/10.1007/s10833-015-9253-5>
43. Rootalu, K. (2014). „Kirjeldav statistika“. TÜ ühiskonnateaduste. Vaadatud aadressil <http://samm.ut.ee/kirjeldav-statistika>.
44. Sims, B. T. (2017). School Board Leadership: Best Practices. *The Advocate*, 23(4), 7. Vaadatud aadressil <https://newprairiepress.org/cgi/viewcontent.cgi?article=1021&context=advocate>
45. Shoher, A. F., & Hartney, M. T. (2014). Does School Board Leadership Matter?. Thomas B. Fordham Institute. Vaadatud aadressil <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED560010.pdf>
46. Türi valla üldhariduskooli ning ühe asutusena tegutseva üldhariduskooli ja lasteasutuse hoolekogu moodustamise kord ja hoolekogu töökord – Riigi Teataja. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/416112018004>.
47. Türk, K., Haldma, T., Kukemelk, H., Ploom, K., Irs, R., & Pukkonen, L. (2011). Üldharidus-ja kutsekoolide tulemuslikkus ja seda mõjutavad tegurid. Tartu Ülikool, Haridus-ja Teadusministeerium. Vaadatud aadressil <https://dspace.ut.ee/handle/10062/40932>
48. Haridus- ja Teadusministeerium. (2009). *Valitsus kiitis heaks uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse eelnõu*. Vaadatud aadressil: <https://www.hm.ee/et/uudised/valitsus-kiitis-heaks-uue-pohikooli-ja-gumnaasiumiseaduse-eelnou>.
49. Valk, A., Ress, K. (2016). Rõõmuga kooli. Tartu Linnavalitsuse haridusosakond. Vaadatud aadressil <https://www.tartu.ee/sites/default/files/uploads>
50. Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes.

51. Äripäev. (2017). *Protokoll Vastaku Nõuetele*. Vaadatud aadressil
<https://www.sekretar.ee/uudised/2017/03/27/protokoll-vastaku-nouetele>.

Kasutatud allikad. Kohalike omavalitsuste määrused uurimustöö dokumendianalüüsiks

1. „Aegviidu Kooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/412102018036>
2. „Elva valla üldhariduskooli ning ühe asutusena tegutseva üldhariduskooli ja lasteasutuse hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/419092019009>
3. „Haljala Kooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/428092017002>
4. „Harku valla üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/405052017024>
5. „Hiiu valla üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/426082016002>
6. „Hoolekogu moodustamise ja tegutsemise töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/424012020046>
7. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/413032018005>
8. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/404012019005>
9. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/403052018018>
10. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/407062018027>
11. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/409032018011>
12. „Hoolekogu moodustamise kord ja töökord Saku valla munitsipaalkoolides – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/427012018006>
13. „Hoolekogude moodustamise kord ja töökord Rapla valla munitsipaalkoolides – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/408022019010>
14. „Lääne-Nigula valla munitsipaalkoolide hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/431072019003>
15. „Muhu Põhikooli hoolekogu põhimääruse kinnitamine – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/416112013021>

16. „Märjamaa valla haridusasutuste hoolekogude kord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/423122019009>
17. „Peipsiääre valla haridusasutuste hoolekogude moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/404032020021>
18. „Põltsamaa valla haridusasutuste hoolekogude moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/418042018002>
19. „Pärnu linna munitsipaalüldhariduskoolide hoolekogude moodustamise alused ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/429082018034>
20. „Raasiku valla munitsipaalharidusasutuste hoolekogude töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/417052019002>
21. „Rõuge valla munitsipaalharidusasutuste hoolekogu liikmete valimise kord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/408022013050>
22. „Räpina valla üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/428022019002>
23. „Saaremaa valla koolieelse lasteasutuse, üldhariduskooli ja huvikooli hoolekogu moodustamise kord ja hoolekogu töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/429102019002>
24. „Tabivere Põhikooli põhimäärus – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/414102017013>
25. „Toila valla haridusasutuste hoolekogu töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/418092019010>
26. „Türi valla üldhariduskooli ning ühe asutusena tegutseva üldhariduskooli ja lasteasutuse hoolekogu moodustamise kord ja hoolekogu töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/416112018004>
27. „Valga valla üldhariduskoolide hoolekogude moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/409032018022>
28. „Viru-Nigula valla munitsipaalharidusasutuste hoolekogude moodustamise kord ja hoolekogude töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/415112019022>
29. „Vormsi Lasteaed-Põhikooli põhimäärus“. Vormsi Lasteaed-Põhikool. Vaadatud aadressil https://vormsi.edu.ee/sites/vormsi.edu.ee/files/vlp_pohimaarus.pdf
30. „Võru valla üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/418092019002>

31. „Üldhariduskooli hoolekogu moodustamine ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/422052019006>
32. „Üldhariduskooli hoolekogu moodustamine ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/430052019005>
33. „Üldhariduskooli hoolekogu moodustamine ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/407032018004>
34. „Üldhariduskooli hoolekogu moodustamise kord ja töökord – Riigi Teataja“. Vaadatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/427092019002>

Lisad

Lisa 1. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus § 73 lõik 1¹

Hoolekogu:

- 1) osaleb kooli arengukava ettevalmistamisel ning annab selle kohta enne kinnitamist oma arvamuse;
- 2) annab arvamuse kooli põhimääruse kehtestamiseks ja muutmiseks;
- 3) annab arvamuse kooli õppekava kehtestamiseks ja muutmiseks, sealhulgas nõusoleku muuta käesoleva seaduse §-s 15 sätestatud korras õppeainete nimistut;
- 4) annab nõusoleku suurendada erandjuhul põhikooli õpilaste arvu klassis;
- 5) annab arvamuse kooli vastuvõtu tingimuste ja korra eelnõule;
- 6) annab nõusoleku valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud koolivaheaegade muutmiseks;
- 7) annab arvamuse kooli kodukorra kehtestamiseks ja muutmiseks;
- 8) kehtestab kooli õppealajuhataja, õpetajate, tugispetsialistide ning teiste õppe- ja kasvatusalal töötavate isikute ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra;
- 9) annab arvamuse direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra kohta;
- 10) annab arvamuse munitsipaalkooli eelarve projekti kohta;
- 11) annab arvamuse arenguestluse korraldamise tingimuste ja korra eelnõu kohta;
- 12) annab arvamuse kooli sisehindamise korra kohta;
- 13) annab arvamuse kooli palgakorralduse põhimõtete kohta;
- 14) annab arvamuse õpilaskodu kodukorra kohta;
- 15) annab hinnangu huvitegevuse, pikapäevarühma ja õpilaskodu vajaduse ja töökorralduse kohta;
- 16) annab arvamuse kooli ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise kohta;
- 17) täidab teisi seadusega või seaduse alusel antud õigusaktidega talle pandud ülesandeid ning teeb kooli pidajale ettepanekuid kooliga seotud küsimuste paremaks lahendamiseks (Põhikooli- ja ..., 2010).

Lisa 2. Küsitlusankeet põhikooli hoolekogu liikmetele

Taustaandmed

1. Vanus _____
2. Mees Naine
3. Haridustase: põhiharidus; keskkool/gümnaasium; kutseharidus; kõrgharidus/bakalaureus; magister; doktor
4. Amet _____
5. Millise maakonna haridusametust esindate?
 - a) Harju maakond
 - b) Hiiu maakond
 - c) Ida-Viru maakond
 - d) Jõgeva maakond
 - e) Järva maakond
 - f) Lääne maakond
 - g) Lääne-Viru maakond
 - h) Põlva maakond
 - i) Pärnu maakond
 - j) Rapla maakond
 - k) Saare maakond
 - l) Tartu maakond
 - m) Valga maakond
 - n) Viljandi maakond
 - o) Võru maakond

Kui palju täidavad põhikoolide hoolekogud neile seadusandluses määratud ülesandeid?

6. Kuidas toimub Teie koolis hoolekogu liikmete valimine?
 - a) Lastevanemate üldkoosolekul esitatakse kandidaadid ja hoolekogu liige valitakse hääletades.
 - b) Klassi lastevanemate koosolekul valitakse kandidaat, kelle kandidatuuri esitab klassijuhataja lastevanemate üldkoosolekul, kus toimub hääletamine.
 - c) Hoolekogu esimehele tuleb esitada kirjalikult avaldus, et soovitakse kandideerida hoolekogu liikmeks. Hoolekogu valib ise oma liikmed hoolekogusse.
 - d) Direktor kutsub.
 - e) Määratakse koolipidaja poolt.

- f) Õpilasesindus nimetab hoolekogusse oma esindaja.
- g) Muu, lisa.
7. Kui kaua olete olnud hoolekogu liige?
- a) ____ kuud;
- b) ____ aastat
8. Kas teie kooli hoolekogusse kuulub vilistlane?
- a) Jah;
- b) Ei.
9. Kuidas toimub vilistlase valimine hoolekogusse?
- a) Vilistlaskogu esitab koolile vilistlaste esindaja.
- b) Direktor teeb vilistlasele ettepaneku hoolekogu liikmeks hakata.
- c) Vilistlane esitab hoolekogu esimehele/kooli direktorile avalduse, et soovib olla hoolekogus vilistlaste esindaja.
- d) Ei oska öelda.
- e) Muu, lisa.
10. Kas teie kooli hoolekogusse kuulub kooli toetava organisatsiooni esindaja?
- a) Jah;
- b) Ei.
11. Kuidas toimub kooli toetava organisatsiooni esindaja nimetamine hoolekogusse?
- a) Kooli toetava organisatsiooni esindaja esitab hoolekogu esimehele/kooli direktorile taotluse, et soovib kuuluda hoolekogusse.
- b) Direktor teeb kooli toetava organisatsiooni esindajale ettepaneku hoolekogu liikmeks hakata.
- c) Ei oska öelda.
- d) Muu, lisa.

Palun hinnake, mil määral on Teie kooli hoolekogu kokku puutunud järgmiste ülesannetega.

5- täiesti nõus; 4- nõus; 3- ei oska öelda; 2- ei nõustu; 1- üldse ei nõustu

Hoolekogu on ...	5	4	3	2	1
osalenud kooli arengukava ettevalmistamisel ning andnud selle kohta enne kinnitamist oma arvamuse					

andnud arvamuse kooli põhimääruse kehtestamiseks ja muutmiseks					
andnud arvamuse kooli õppekava kehtestamiseks ja muutmiseks, sealhulgas nõusoleku muuta põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 15 sätestatud korras õppeainete nimistut					
andnud nõusoleku suurendada erandjuhul põhikooli õpilaste arvu klassis					
andnud arvamuse kooli vastuvõtu tingimuste ja korra eelnõu kohta					
andnud nõusoleku valdkonna eest vastutava ministri kehtestatud koolivaheaegade muutmiseks					
andnud arvamuse kooli kodukorra kehtestamiseks ja muutmiseks					
kehtestanud kooli õppealajuhataja, õpetajate, tugispetsialistide ning teiste õppe- ja kasvatusalal töötavate isikute ametikohtade täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra					
andnud arvamuse direktori vaba ametikoha täitmiseks korraldatava konkursi läbiviimise korra kohta					
andnud arvamuse munitsipaalkooli eelarve projekti kohta					
andnud arvamuse arenguvestluse korraldamise tingimuste ja korra eelnõu kohta					
andnud arvamuse kooli sisehindamise korra kohta					
andnud arvamuse kooli palgakorralduse põhimõtete kohta					
andnud arvamuse õpilaskodu kodukorra kohta					
andnud hinnangu huvitegevuse, pikapäevarühma ja õpilaskodu vajaduse ja töökorralduse kohta					
andnud arvamuse kooli ümberkorraldamise ja tegevuse lõpetamise kohta					

Kui olulisteks peavad põhikoolide hoolekogud oma rolli haridusasutuste eestvedamisel ja arengus?

1. Palun hinnake, kui oluliseks peate hoolekogu rolli haridusasutuse eestvedamisel ja arengus? 5- väga oluline; 4- pole nii oluline; 3- ei oska vastata/arvamus puudub; 2- vähe oluline; 1- pole üldse oluline

	5	4	3	2	1
Hoolekogu toetab kooli direktorit					
Hoolekogu teeb koolipidajaga koostööd					
Hoolekogu toetab kooli väärtuseid					
Hoolekogu osaleb kooli eelarve projekti koostamisel					
Hoolekogu jälgib kooli eelarve täitmist					
Hoolekogu toetab kooli missiooni					
Hoolekogu toetab õpetajate professionaalset arengut					
Hoolekogu seisab õpilase arengu toetamise eest					
Hoolekogu jälgib, et koolis oleksid kaasaegsed õppevahendid					
Hoolekogu jälgib, et kooli füüsiline keskkond vastaks nõuetele					
Hoolekogu täidab talle antud ülesandeid ja tagab hoolekogu töö järjepidevuse					

Mil määral vajavad hoolekogu liikmed koolitust, et töö hoolekodus oleks tõhus?

12. Palun hinnake järgnevalt, kuidas toimub Teie koolis hoolekogu liikmete koolitus/väljaõpe? 5- täiesti nõus; 4- nõus; 3- ei oska öelda; 2- ei nõustu; 1- üldse ei nõustu

Kooli direktor soovitas:	5	4	3	2	1
a) tutvuda põhikooli- ja gümnaasiumisedusega;					
b) tutvuda koolipidaja kehtestatud kooli hoolekogu moodustamise kord ja töökorraga;					
c) tutvuda Eesti Vabariigi haridusseadusega.					
d) minna hoolekogu koolitusele.					
Otsisin ise hoolekogu tegevuse kohta käivat teavet.					
Koolipidaja korraldas hoolekogu liikmetele teabepäeva.					

Palun hinnake, kui oluline on hoolekogu liikme koolitamise vajadust, seoses hoolekogu ülesannete ja vastutusega? 5- väga oluline; 4- pole nii oluline; 3- ei oska vastata/arvamus puudub; 2- vähe oluline; 1- pole üldse oluline

	5	4	3	2	1
Koosolekute juhtimine/läbiviimine					
Protokolli koostamine					
Seadusandlusest tulenevad ülesanded					
Haridusasetuse eelarve projekti kirjeldus					
Kooli dokumentide koostamise alused ja põhimõtted					
Infotehnoloogia alast koolitust, et muuta hoolekogu töö tõhusamaks					
Kaasavahariduse olemus koolis					
Kooli personali värbamisega seonduv (konkursi komisjonis osalemine)					
Koostööoskuste rakendamine hoolekogu töös					

Lisa 3. Kohalike omavalitsuste määruste analüüsimisel leitud tunnused

Koodid/tunnused
Maakond
KOV
Kool
Õpilaste arv 01.2020 seisuga
Kooliastmed
Liikmeid arvuliselt
Kas hoolekogusse kuulub vilistlasi?
Kas hoolekogusse kuulub kooli toetav organisatsiooni liige?
Hoolekogu valitakse lastevanemate üldkoosolekul ei-0; jah-1
Liikmete kandidaadid esitatakse klassijuhatajate poolt ei-0; jah-1
Hoolekogu liikmeid esitatakse teisiti, kuidas?
Vilistlaste ja kooli toetavate org. esindajate valimine
Hoolekogu koosseisu kinnitamise aeg
Hoolekogu liikmete volituste kestus
Uue hoolekogu koosseisu kutsub kokku direktor ei-0; jah-1
Hoolekogu esimehe õigused
Hoolekogu tööplaani ei-0; jah - 1
Hoolekogu töövorm
Koosoleku toimumisest teavitamine
Protokolli esitamine
Otsuste vastuvõtmine
Otsuste vastuvõtmine side- ja infotehn. vahenditega
Otsuste täitmine, kes vastutab?
Hoolekogu koosoleku salvestamine ei-0; jah-1
Hoolekogu dokumentide säilitamine
Hoolekogu aruandluse esitamine, kes, kus ja kellele?

Lisa 4. Hoolekogu koosoleku protokollis näidis

PÕHIKOOLI HOOLEKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Põhikool

08.10.2019

Algus kell 18:00, lõpp 19:45

Juhatas

Protokollis

Võtsid osa:

Puudus(id):

Kutsutud:

Päevakord:

1. Hoolekogu tööplaani 2019/2020 õppeaastal Põhikoolis.
2. Põhikooli põhimääruse arutelu, ettepanekud.

1. Hoolekogu tööplaani 2019/2020 õppeaastal Põhikoolis.

Kuulati:

Otsustati:

1.1.

2. Põhikooli põhimääruse arutelu, ettepanekud.

Kuulati:

Otsustati:

2.1.

/Nimi ja allkiri/
Juhataja

/Nimi ja allkiri/
Protokollija

Lisa 5. Koodide jagunemine alakategooriate alla QCMap andmetöötlusprogrammis

Eestvedamine ja juhtimine	Koostöö huvigruppidega	Ressursside juhtimine	Õppe- ja kasvatusprotsess
<ul style="list-style-type: none"> • Sisehindamine • Arengukava • Kooli kodukord • Tegevuskava • Põhimäärus • Muud dokumendid 	<ul style="list-style-type: none"> • Ürituse korraldamine • Välieksperdid • Koostöö huvigrupiga 	<ul style="list-style-type: none"> • Eelarve • Koolimajaga seonduv • Jooksvad kulud • Teenuste hinnakiri • Õppevahendid • Klassiruumid • Mängu- ja õppeväljak 	<ul style="list-style-type: none"> • Koolikohustus • Liikumise soodustamine • Aineõpetus • Tunniplaan • Eelkooli tunnid • Õppekava • Tugispetsialistid • Õppetöö kokkuvõte • Turvalisus • Tugiteenused • Õpilaste arv klassis • Õppetöökorraldamine • Koolilõuna • Päevakava • Koolikiusamine • Koolivorm • Huviringid • Õpilaste edasised kooli valikud • Koolitransport

Lisa 6. Väljavõte kategoriseerimisest ja kodeerimisest QCAmapi andmetöötlusprogrammis

Analysis Goto the project details

Milliste ülesannetega on hoolekogu koosolekutel kokku puutunud, mis tulenevad seadusandlusest?

Main Categories

- + New main category 🔄 Rename 🗑️ Delete
- 📁 Main categories
 - 📁 KOV määrus
 - 📌 B1: Tööplaan KOVmäärus
 - 📌 B9: Otsustusvõime KOVmäärus
 - 📁 PGS
 - 📌 B2: Põhimäärus PGS§73lg1p2
 - 📌 B3: Eelarve PGS§82
 - 📌 B4: Õppekava PGS§73lg1p3
 - 📌 B5: Sisehindamine PGS§78
 - 📌 B6: Hoolekogu esimehe ja aseesimehe valimine PGS§76lg9
 - 📌 B7: Kodukord §73lg1p7
 - 📌 B8: Arengukava PGS§73lg1p1
 - 📌 B10: Huvitegevus PGS§73lg1p15
 - 📌 B11: Esindajate valimine PGS§73lg2
- 📁 Categories

QCAmapi Back to the project

You are in coding mode!

Research Question

Milliste ülesannetega on hoolekogu koosolekutel kokku puutunud, mis tulenevad seadusandlusest?

Content analytical technique

Inductive Category Formation

Category definition

koodide moodustamine

Level of abstraction

...

Content analytical units

Coding unit
Clear meaning component (sense) in the text

Context unit
dokument - hoolekogu koosoleku protokoll

Recording unit
All Documents

3. Rõuge põhikooli eelarvetootluse ülevaade
Direktor tutvustas vallale esitatud eelarve tootlust. Taotlus koosneb kahest osast – põhiosast ja investeeringutest. Põhiosa on sarnane möödunud aastale. Kasvu ei ole. Taotletud investeeringud on samad, mis 2019. aasta eelarve puhul olid, ent mis jäid rahuldumata. Näiteks nõudepesumasini kööki, veepuhastussüsteemi küttesüsteemi juurde, koolimaja sokli remont, uus valvesüsteem, kahe klassi pimendavad rulood, paljundusmasin, ukuleled ja väikekandled, keldri naiste dušširuumi põrandavahetus jm. Samuti taotles kool huvijuhli palgamäära tõstmist ning pikapäeva õpetaja palgamäära tõstmist. Mahetoidu projektiga minnakse edasi. Kool taotles mahetoidu osakaalu suurendamiseks valla eelarvest juurde 100 eurot kuu kohta. Otsustati eelarvetootlust teadmiseks võtta.

4. Kooli ettepanekud valla eelarvestrateegiasse
Kool ei ole tänava teinud uusi ettepanekuid valla eelarvestrateegiasse, küll aga on varasemast valla eelarvestrateegias sees koolistaadioni ehitus. Kooli ümbruse alale on detailplaneering tehtud. Kui kevadeks saab kooli uus arengukava koostatud, saab selle pinnalt teha ettepanekud ka uude koostatavasse eelarvestrateegiasse. Otsustati info teadmiseks võtta.

5. Huvitegevuse ülevaade
Direktor edastas hoolekogule ülevaate õpilaste osalemisest huvitegevusringides. 93,4% ehk 169 õpilast võtab osa ühest või mitmest huvitegevusringist. Mitte kusagil ei osale 6,6% õpilastest ja need kõik on poisid (1 - 4kl, 1 - 5kl, 2 - 7kl, 5 - 8kl, 3 - 9.kl). Kool püüab ikkagi kõiki õpilasi kaasata huvitegevusringidesse.

Hoolekogu hindas huvitegevusvalikuid ning huviringidest osavõttu Rõuge koolis väga heaks. Arutati, et õpilased on taas tundnud huvi võrkpalli ringi vastu. Hoolekogu tegi koolile ettepaneku uurida võrkpalli ringi käivitamiseks võimalike tingimusi (mõistlik siel esmalt võrkpalliring toimuda, kui suurt arvu

B10

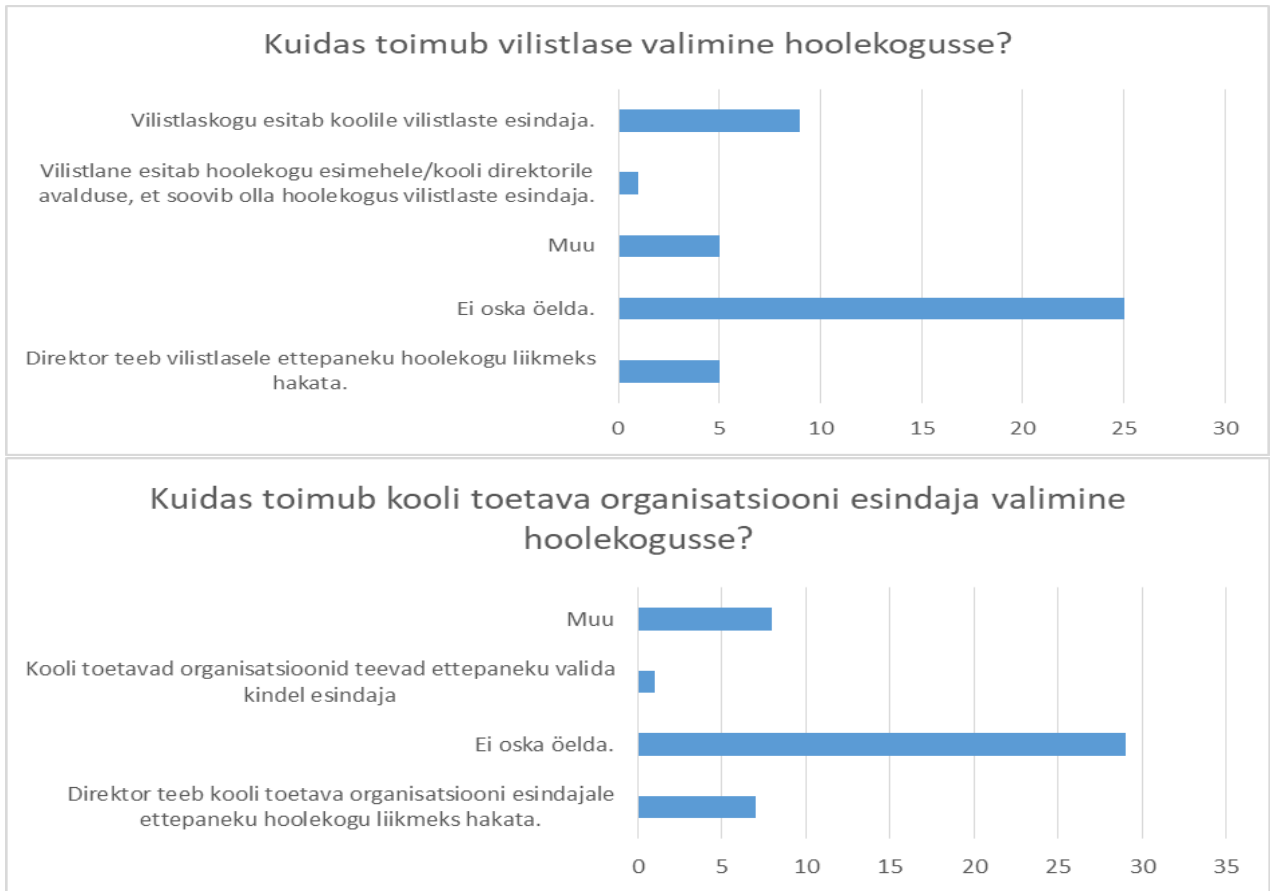
Huvitegevus PGS§73lg1p15

delete

Lisa 7. Kooli hoolekogu moodustamine

	Kuidas Teid valiti kooli hoolekogu liikmeks?
Andsin nõusoleku kandideerimiseks lastevanemate üldkoosolekul ja hoolekogu liikmed valiti lastevanemate poolt hääletades.	22
Direktor kutsus.	5
Direktor otsis esindajat koostööpartnerite hulgast ja tegi ettepaneku	1
Esitasin hoolekogu esimehele avalduse, et soovin kandideerida hoolekogu liikmeks. Hoolekogu liikmed valisid mind.	1
Klassi lastevanemate koosolekul valiti mind kandidaadiks ja klassijuhataja esitas kandidaadi lastevanemate üldkoosolekul, kus toimus hääletamine.	8
Mind määrati koolipidaja poolt hoolekogu liikmeks.	3
Mind valiti kolleegide poolt õpetajate esindajaks hoolekogus	1
Mind valiti kooli õpetajate poolt hoolekogu liikmeks.	1
olen õpetajate esindajana hoolekogus, valiti õppenõukogus	1
Valiti kooli õppenõukogu poolt	1
õppenõukogu valis õpetajate esindajaks	1
Üldkokkuvõte	45

Lisa 8. Kooli vilistlase ja kooli toetava organisatsiooni liikme valimine hoolekogusse

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Riina Hunt

(sünnikuupäev 23.05.1974)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Põhikooli hoolekogu roll haridusasutuse eestvedamisel ja selle arengus“, mille juhendaja on Hasso Kukemelk
 - 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus

/Kuupäev digitaalallkirjas/